

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Hallvard Rieber-Mohn o.p., s. 1
De voksnes fest

En klarsynt observatør, s. 4
Fra intervju med kardinal König

Olav Egil Aune, s. 7
Det begynner å ligne en preken

Om krig og om fredsarbeid, s. 10
Tid for nytenkning

Per Lothe Vollset, s. 13
Om å visne glad

Per Bang, s. 17
Ibsendrama lenge før Ibsen

May-Lisbeth Myrhaug, s. 20
Utstillingen «Jeg er verdens lys»

Hver gang jeg betrakter dette stedet, fører mitt hjerte en vidunderlig samtale med Jesusbarnet?

Jeg sier: Akk, Herre Jesus, du skjelver, hvor hardt du ligger for min salighets skyld! Hvordan skal jeg gjengjelde det?

Da synes det meg som om Jesusbarnet svarer. Kjære Hieronymus, jeg ønsker ingenting annet enn at du synger: Ære være Gud i det høyeste! Jeg vil lide langt mer i Getsemane og på det hellige kors.

Jeg sier videre: Kjære Jesusbarn, jeg vil gi deg noe, jeg vil gi deg alle mine penger.

Barnet svarer: Himmel og jord tilhører jo allerede meg. Jeg trenger ingenting, gi det til de fattige, det vil jeg ta imot som om det var gitt til meg selv.

Jeg fortsetter og sier: Kjære Jesusbarn, det gjør jeg gjerne, men jeg må også gi noe til deg personlig, ellers vil jeg dø av smerte.

Det lille barn svarer: Kjære Hieronymus, siden du er så gavmild, så skal jeg si deg hva du kan gi meg: Gi meg dine synder, din dårlige samvittighet og din fordømmelse.

Hieronymus (331-419), prest og kirkelærer

(Fra boken *Kysse spor. Daglig lesning fra den tidlige kristne kirken*. Luther Forlag 2002. Utvalg ved Peter Halldorf; oversatt fra svensk av Lindie Landmark.)

de voksnes fest

AV HALLVARD RIEBER MOHN O.P. (1922 – 1982)
FRA BOKEN «MENNESKE FØRST - KRISTEN SÅ» (ST. OLAV FORLAG 1976)

Juleevangeliet er visst kristendommens vakreste tekst. Men det har alltid vært farlig å være vakker – det kan villede. Han som skrev den teksten ville slett ikke lage noen 'stemning', men legge frem en *påstand*. Den lyder slik: I og med Jesus Kristus er Gud *selv* gått inn i vår menneskelige familie. Ikke bare i vag og *åndelig* forstand, men helt håndgripelig, ja med et skrik: «Et barn er oss født». Det er en sjokkerende påstand, og både verden og livet er blitt forvandlet ved den.

Kanskje griper allikevel de mange heller stemningen enn påstanden, fordi de synes verden fremdeles er hva den var, og vi med den. «Fredsfyrsten» skapte ikke evig fred. Hva er det så Kirken legger inn i disse harmløse og idylliske ordene, hvordan kan den ta munnen så full? Dagen før jul heter det endog et steds i våre gudstjenester: «I morgen skal jordens ondskap slettes ut, og verdens frelser skal herske over oss.»

Hva er nå dette for lettsindige løfter? Ondskaper utryddet? Å nei – dessverre! Og Jesus Kristus som enehersker over verdens liv? Det føles mildt sagt noe fjernt. Vi føler og vet, tyngende på hjerte og sinn, hvor fjernt det er ved slutten av et år,

... *hardt å være menneske...
fristende å søke smertestillende middel mot virkeligheten.*

som menneskene har gjennomlevd i stadig angst for terror og krig, med en verdenspolitikk hvor hat og vold og blod renner som en tykk bred strøm.

«I morgen skal jordens ondskap slettes ut» – vi tenker visst: Slik er altså menneskenes merkelige og aldri innfridde håp om det uopnåelige – et 'i morgen' som stadig viker foran oss og aldri noensinne blir til et 'i dag'. Dette er menneskenes vakreste drøm. For virkelighet er det jo ikke.

I den trette viten går vi visst glipp av at det finnes noe midt imellom virkeligheten og drømmen, og at det er her julens budskap rammer oss. For dette budskapet er en mulighet. Et løfte. Et forslag til vår frie vilje, fremsatt igjen og igjen, med Guds uslidelige tålmod. Gud er mulighetenes Herre, det er vi mennesker som holder oss med drøm, eller tvert om med den håpløse 'virkelighet' vi selv har skapt, og som kryster livsmotet ut av oss.

Det er jo nemlig hardt å være menneske. Det er så fristende å ville bedøves fra det, å søke smertestillende middel mot virkeligheten. For hvor mange mennesker er ikke julen nettopp det – storslagent tilrettelagt som en syv dagers flukt ut i drømmen? Vi synes vel tross alt litt synd på oss selv, og innrømmer medmennesker – hverandre - den drømmen. En flukt fra verdenssituasjonen (...) en flukt også fra våre nære

problemer, miljøet og hverdagen – noen dager i hvert fall skal vi altså vedtatt alle bare være snille mot hverandre. En flukt ikke minst fra oss selv. Dette, sier vi litt rørt, er «barnas fest». Selv flykter vi voksne tilbake til det vi er, eller rettere fra det vi aldri ble, til det vi engang var: Barn. Fra nåtidens triste svik til fortidens ennå ubrutte løfter i våre egne begynnende liv. Det blir en blandet, vemodig juleglede: Julemysteriet – det mest overveldende stykke håndgripelig virkelighet i Guds omgang med oss mennesker, gjør vi så altfor gjerne til en alment avtalt uvirkelighet.

For det er jo ingen «fred på jord». Der er tvert om det Skriften kaller «krig og rykter om krig». Freden var lovet til «mennesker av god vilje» – kan vår vilje da være så ond? Ingen kan trekke den synlige og uhyggelige linje i sinnene mellom dem som har gitt opp, og bøyd seg under egoismen og voldsmakten, og så dem som ennå holder et flakkende fredshåp levende, mot adskillig fornuft og på håpløshetens grense.

Heller ikke ser vi vel noen radikal løsning på våre egne nære problemer. Etter julens velvillige

henstand melder de seg jo igjen senest i januar. Mennesker blir så sørgelig fortrettede av å være forsyn og vern for hverandre. Etter julen kommer det nye år med sine 52 mandager, alle de gamle og kjente kompromisser i troens grenseland. Denne feige angst for at Guds makt og kjærlighet skal få albuerom og te seg brysomt i våre lunkne tilværelser. Denne fryktsomme bortforklaring av innbydelsen til å tro. Denne døvhets for Guds nådes utålmodige

uro i vårt sinn. Vi vet at når lysene brenner ut og pynten pakkes bort – da sitter vi der som før, med våre usle og uforandrede hjerter, dem som Jesus i en tung stund kalte onde, og kilder til ondskap. Hva blir så tilbake for den klarsynete, den usentimentale, den fryktløst sannferdige?

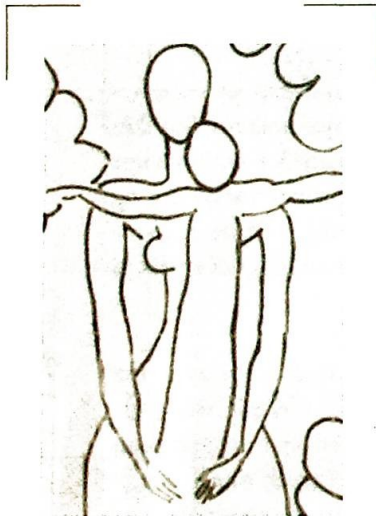
Det blir mye tilbake – faktiske det vesentlige. Ta ikke feil: Å *tro* er i ordets sterke, sanne mening å gjennomskue. Det er å skjelne den faste grunn bak alt som viker. Det er å gå rakt til det urokkelige. Mennesket er bare avgrunn og fall i tomheten, Gud er grunn og feste. Et ekte Gudsforhold er aldri flukt – det er det motsatte: Troskap mot virkeligheten. Bare her får julen sin mening, dens glede er ikke til utsalgspris, alt annet enn billig. I dette ene barn møter vi den siste og avgjørende sannhet om oss selv, et endelige svar på vårt livs og vår naturs mange gåter. Ser vi det – da kan vi svare ja i så mange viktige sammenhenger der vi hittil i sannhetens navn måtte svare nei. Da finner vi gleden og freden, den hjemløse.

Det finnes nemlig en fred, ikke en som verden gir, men som Gud gir. Den usårilige freden hos det menneske som har fått troens modne frihet. Friheten til å tre ut av de snevre sammenhengers tyranni, til å se helheten og evigheten midt i tilværelsen.

Det er en jaget og truet fred. Ikke før var den født, før morderne trådte ut av maktens skygger for å ramme den. Tredve år senere plantet de et spyd i den korsfestede Fredsfyrstens hjerte. Den freden er forfulgt, forhånet, utsatt, vaklende, svak. Men den består, den overlever, i menneskers tro og håp. Siden Guds sønn en gang la seg på denne kalde jord, midt i en morderslekt, og så på oss gjennom et barns øyne, har vi aldri helt kunnet glemme ham. Uavlatelig har han siden søkt sitt herberge i våre tomme hjerter, våre overfylte sinn. Noen av oss har skamfulle ryddet ham en fattig plass i uthusene til vår bolig. Og noen har ant og fattet at julen egentlig ikke er noen 'barnas fest'. Den er tvert om minnedagen for noe som en skal være både voksen og moden i livet for å motta som en personlig utfordring: Guds kjærlighets skremmende og dragende tilbud.

Har vi ikke hørt det? Hele adventstiden liturgi, den som nå ligger bak oss, har et nøkkelord, ett eneste rop til Gud: Kom! Nå er han kommet. Han er her. Men hva med oss selv? Det er et spørsmål til folkenes mylder som til enkeltmennesket – har vi fått ubudne gjester?

Vi ser opp mot alteret, inn i en krybbe. Det er ikke idyll, all vår billige pynt kan ikke skjule at det er et drama, hver gang en påkjenning og en vekstkrise i våre egne liv. Muligheten, løftet, den nye begynnelse ligger foran oss – håndgri-

Detalj fra «Madonna med Jesusbarnet i rosenhaven» av Henri Matisse (1869-1954) fra Rosenkranskapellet i Vence, 1951.

pelig og konkret som et barn en kan ta i armene og løfte opp: Jesus Kristus. Han som fra sitt kors sa: «Det er fullbrakt!» – alt er nå utrettet. Han er til tidenes ende også den stadig nye begynnelsen i våre liv, det spennende, det levende, det løfterike utgangspunkt, vår kilde og vår kraft. Kristus har fullbrakt – så la oss da begynne!

Julen er ingen bedøvelse fra det bedrøvelige som vi er og gjør. Julen er noe langt dypere:

Løftet om at vi kan forvandles – Gud i vold. At Guds rikdom bøyer seg ned til vår armod og forvirring. At Gud kaller på vår gode vilje. At Guds barmhjertighet godtar litt strå vi har ras- ket sammen i våre kalde og harde sinn som sitt leie, en bolig han kan bruke, et utspring for sitt liv og sin vekst, sin smerte og sin oppstandelse, ja for sitt evige liv i våre arme skjebner.

Så holder vi livet nyfødt i våre to hender.

«Mulighetene, løftet, den nye begynnelse ligger foran oss – håndgripelig og konkret som et barn en kan ta i armene og løfte opp: Jesus Kristus.»

en klarsynt observatør

FRA ET INTERVJU MED KARDINAL FRANZ KÖNIG

Det er i år 50 år siden kardinal Franz König, Wiens tidligere erkebiskop, ble utnevnt til biskop. I den anledning intervjuet den tyske økumeniske ukeavisen Rheinischer Merkur den nå 97 år gamle kardinalen, som i årtier har vært en klarsynt og frittalende observatør og en høyt respektert skikkelse i – og utenfor – den katolske kirke. Her følger en redigert utgave av intervjuet, som bl.a. dreiet seg om bispeembedet, om kvinners stilling i kirken, om kristentroens kår i Europa og utfordringen fra islam.

Han deltok aktivt i Det 2. Vatikankonsil (1962-65) og ble utnevnt til kardinal av konsilpaven Johannes XXIII. Som erkebiskop av Wien var han bl.a. en pådriver for dialog med det kommunistiske Øst-Europa med tanke på å knytte kontakt med og lette forholdene for kristne bak jernteppet. Han har også vært sterkt engasjert i å bygge broer over til de ortodokse kirker og har, særlig i de senere år, vært en utrettelig talsmann for respektfull interreligiøs dialog.

Men altså: Det er 50 år siden pave Paul VI utnevnte Franz König til biskop. Hvordan har bispeembedet endret seg siden da, vil intervjuer Matthias Kapelle vite. «For å si det i én setning;» svarer König, «i dag er vi oss, lang mer en tidligere, bevisst at enhet i mangfold er vårt oppdrag og det som kreves av oss. Ved begynnelsen av konsilet slo det meg som noe nær en ny erkjennelse: 'Jeg tilhører det kristne trosfelleskap, et økumenisk fellesskap,' For meg var konsilet den helt store opplevelsen. Det var et

vendepunkt i kirkens historie. (-) Og vi befinner oss fremdeles i en overgangsfase. I Australia har det dannet seg en gruppe som fastslår at konsilet egentlig er en 'unfinished business', og som stiller det betimelige spørsmål: Hva kan vi gjøre for at konsilet ikke forblir 'unfinished business'?» Diskusjonen siden konsilet har fått oss til å se klarere spenningen mellom «de engstelige» og «de som har for stor tiltro til Guds kirkes menneskelige kraft og virke», mener König. «Enhet folkene imellom er blitt det sentrale spørsmål. På kirkelig mark betyr det: enhet der

Kardinal Franz König: «...konsilet den helt store opplevelsen ... et vendepunkt i kirkens historie.»

det er nødvendig, men også mangfold så langt det er mulig.»

Biskopenes oppdrag er, som på apostlenes tid, «å gå ut i all verden», og det innebærer, understreker König, «å gå inn i den tid man lever i det, det land man lever i, og den åndelige atmosfære som preger ens omverden». Dagens biskoper og bispekonferanser befinner seg i «spenningsfeltet mellom Romas forføyninger og den faktiske situasjon i den lokale kirke» – et spenningsforhold som er en læreprosess for den enkelte biskop og bispekonferansene. Og Wiens erkebiskop er ikke i tvil: Bispekonferansene, en institusjon som konsilet kodifiserte, er i dag viktigere enn noensinne.

Dagens fremgangsmåte i forbindelse med bispeutnevnelser er lite tilfredsstillende. Den kirkelige sentrallidelse opererer med ledelsesprinsipper som hører det 19. århundre til, og det holder ikke, selv om intensjonen, kirkens enhet, er prisverdig nok. Vi må se bakover, vende blikket mot urkirken, for å komme ut av dagens «stillstand», mener König, «man må ta folkets stemme på alvor.» Og spørsmålet om bispekandidater må ikke avgjøres «over hodet på biskopene og i form av et par brev til Roma. Både biskopene, bispekonferansene og legfolksutvalg bør fremme forslag på egnede bispekandidater, og disse forslagene må tas alvorlig!»

Kardinal König har i årtier vært sterkt engasjert både i mellomkirkelig arbeid og i interreligiøs dialog, ikke rart da at samtalen dreies inn på disse emnene. Har kanskje vi kristne, under intervjuet, vært for blåøyde når det gjelder

muligheten for ekte og konstruktiv dialog med f. eks. muslimene? «Det er et meget alvorlig problem,» svarer König og minner om at dialogen med islam bare er i sin spede begynnelse, og at her er mange gamle belastninger, misforståelser og fordommer å rydde opp i. Dertil kommer

Den kirkelige sentrallidelse opererer med ledelsesprinsipper som hører det 19. århundre til... vi må ta folkets stemme på alvor.

at det innen islam finnes flere forskjellige retninger. «En retning innen islam sier omtrent som så: 'Kristne, Abraham, Jesus, de største profetene, det er alt vel og bra, men til syvende og sist er det Muhammed som teller. En dialog har derfor følgende fortegn: ' Hvis de kristne abso-

lutt ønsker å føre en dialog, kan vi gjerne være med på det. Uansett er og blir Muhammed det siste og avgjørende. Alt annet vil svinne bort.' En annen stor retning sier: 'Det finnes muslimer, kristne, jøder og andre religioner. Vi muslimer er tallmessig sterke, men de andre er oss overlegne på det tekniske og økonomiske området. Vi kan enten begynne en krig eller begynne en dialog. Derfor er det bedre å begynne en dialog.' Til sist finnes det også en liten, intellektuell gruppe med sentrum i Kairo, med følgende standpunkt: 'Vi anerkjenner den vestlige verdens historie. Vi vet hva de kristne har bygget opp. Vi muslimer er uenige oss imellom og det foregår sterke kamper om retningen. Vi må søke dialogen.'»

Hvor tallrike de virkelig radikale krefter innen islam er, er König usikker på, «men de er en mektig gruppe». Og de representerer bl.a. også en hevn mot kolonialiseringen. I Europa er islam fremdeles en minoritet. Men det avgjørende spørsmålet er, ifølge kardinalen: «I hvilken grad vil islams tilpasningsprosess til europeiske forhold få virkning for islam som helhet?» Og avgjørende punkter i en slik tilpasningsprosess er utvilsomt anerkjennelse av religionsfriheten og en demokratisk fundert rettsorden.

Hvilke konsekvenser bør man trekke av hendelsene den 11. september i fjor? «At den verden vi lever i, er truet,» svarer König. «Hendelsene i fjor høst viste tydelig hvor lett fremskrittet blir en illusjon, om man ikke også tar inn over seg det negative. Enorme muligheter betyr på den annen side også enorme farer – tenk på atomkraften. Det avgjørende er og blir den enkelte, ikke samfunnet. Det kommer alltid an på det enkelte mennesket.»

Er Europa et døende kontinent, spør intervjuet. Ikke døende, men et noe trett kontinent, svarer König. Og trekker straks inn den hellige Teresa av Avila, kirkelæreren som «for 500 år siden gjorde følgende observasjon: 'Jeg anklager min tid for at den støter fra seg sterke og fremfor alt begavede ånder ene og alene fordi det dreier seg om kvinner'.» Dagens kirke sliter med sitt menneskebilde, et bilde sterkt preget av tradisjon og historiske strukturer og dermed en klar rolletenkning med mannen som yrkesaktiv og kvinnen som hjemmевærende mor og husmor. Dette bildet er nå grunnleggende endret, påpeker König. Han understreker hvor viktig det er å huske på at «Gud skapte mennesket i

sitt bilde som mann og kvinne. De er likeverdige, men forskjellige. Det betyr forskjellige oppgaver, forskjellige strukturer.» Og vi sliter med å komme til rette med denne dobbeltheten, med den grunnleggende likhet «i Guds bilde» og den grunnleggende ulikhet som ligger i det biologiske faktum at «menn ikke kan føde barn, og kvinner ikke avle barn».

Selvsagt kommer også spørsmålet om kvinners adgang til vigslet embete på banen. Spørsmålet om prestevigsel for kvinner, «kan man, såvidt jeg kan se, ikke avgjøre på det nåværende tidspunkt,» svarer König og viser til at diskusjonen er «offisielt avsluttet». Kvinner har i dag mange muligheter til å gjøre en innsats både innen kirken og i arbeidslivet, og hva kvinner og vigslet embete angår «må man ha forståelse for at slik vigsel, om den i det hele tatt kommer, ikke kan skje på én dag. Men i dagens situasjon ville, etter min mening, permanent diakonat for kvinner være en realistisk mulighet.»

Oppslutningen om kirken er for nedadgående i Europa. Hva bør kirken vektlegge i sin forkynnelse for å motarbeide denne tendensen? «Jeg tror,» svarer König, «at det personlige eksempel vil bli stadig viktigere, selv om vi blir færre. Og antallet kommer nok til å skrumpe inn. Men de som blir igjen, kommer til å bli sta-

dig mer ekte, levende, autentiske kristne.» Ett poeng til om trosmidling: Tvang er ikke veien å gå, men «nettopp tvang er den store fristelse ved trosforkynnelsen», påpeker König. «Her lærte jeg noe nyttig som fersk kapellan: 'Husk, gode kapellan,' sa en dame til meg, 'ingen må nødes til å spise eller til å be!' Hun var inne på noe vesentlig der.»

Det religiøse spørsmålet er og blir det store skjebnespørsmål, enten menneskene innser det eller ikke, understreker König. Som ser sekulariseringen i vår vestlige verden som en sjanse for det kristne budskap: I en kultur som ikke vil ta inn over seg at verden er forgiengelig, og at religion hører til menneskets vesen, oppstår det en slags tomrom – tomrom som venter på å fylles. Og religion, sier den kloke kardinal, har ikke bare med forstanden å gjøre, men også med hjertet, og dermed med alt som har med det vi kaller det åndelige å gjøre. «Og fremst blant alle de store spørsmål i livet står spørsmålet om Gud, om hvem Kristus er, og hva han har sagt.» Vi vet jo, enten vi tar det inn over oss eller ikke, at alt jordisk er forgiengelig. Skjebnespørsmålet for hver enkelt er og blir: Finner jeg 'fullbyrdelse' i denne verden, eller er jeg underveis?» Kanskje, undrer kardinal König, «må 'tomrommene' i vår kultur bli enda mer følbare for at folk skal våkne opp?»

«GOD NIDKJÆRHET» I SYDNEY

Det begynte med 12 australske katolikker som møttes privat i Sydney i 1994 for å diskutere hvordan de kunne bidra til fornyelse i kirken. Man ønsket ingen konfrontasjonslinje, men arbeid innen kirken. Nå er «Catalysts for Renewal» blitt et nettverk som teller hundrevis: Åpne fora i Sydney og Melbourne sist sommer om «Vatican 2: Unfinished Business» (i høst var det 40 siden åpningen av konsilets første sesjon) samlet over 900, deriblant fire biskoper og en erkebiskop.

«Den katolske kirke i Australia sliter, slik kirken gjør i hele den vestlige verden,» skriver prest og nettverksleder Michael Whelan i *The Tablet*. «Sentralt står spørsmålet om medansvar, hele knippet med spørsmål omkring konsultasjon, beslutningsprosesser og på hvilket nivå 'deltakelse' skjer. Mange engasjerte katolikker er f. eks. sterkt foruroliget over måten enkelte bispeut-

nevnelser er skjedd på. De ønsker å være en del av en katolsk kirke som fyller sitt potensiale i det australske samfunn, og som søker effektive måter å bevege seg fremover på og ikke bakover.»

Fornyelse gjennom dialog er Catalysts strategi, «i tråd med pave Paul VI's oppfordring til dialog (i *Ecclesiam suam*) og med lignende ord fra pave Johannes Paul II (i *Ut unum sint*, særlig nr. 28)», skriver Whelan. Fire sorter «samtalerom» er etablert: en liten månedlig publikasjon kalt *The Mix*, «Spirituality in the Pub» (SIP), «Catalyst Dinners» og «Forum for the Future». Pub-møtene hvor en vennlig vert stiller lokaler til disposisjon (hittil 40 på landsbasis) og innledere inviterer til åpen samtale, «har til og med vakt interesse hos den sekulære presse», skriver Whelan. «Catalyst dinners» er uformelle måltider med samtale «attåt».

I sin innledning til forumet i juli fastslo Sydneys hjelpebiskop, Geoffrey

Robinson, at det trengs «ekstraordinær energi» for å få til «nevneverdige og veloverveide endringer i en så gammel organisasjon som den katolske kirke». De kirkelige sex-skandalene har fått «mange katolikker rundt om i verden til å stå frem og si at 'dette holder ikke – her må forandring til'». Dette kan kanskje føre til «at vi går mer effektivt i gang med 'the unfinished business' fra Det 2. Vatikankonsil, sa Robinson. Et gjennomgående trekk ved Catalysts markering i sommer var «understrekingen av hvor viktig legfolks innsats i verden er for kirkens bidrag og betydning», skriver Whelan. Liturgien var det sammenbindende element, men det mest imponerende var «ånden» i den store forsamlingen: «Her hersket virkelig det den hellige Benedikt kalte 'god nidkjærhet': Ingen bitterhet, men respekt og vilje til å lytte. «Flott å være katolikk,» oppsummerte en av deltakerne. «Før møtet hadde hun ikke vært så sikker på det!» skriver Whelan.

det begynner å ligne en preken

AV OLAV EGIL AUNE

Hender det ikke at en knusk pedantisk preken lukker igjen og gjør at kristendommen mister hele sitt trosinnhold for oss? Men så skjer det motsatte også, at noen åpner esken og får oss til å kjenne at vi som kristne står friske og frodige midt i den store verdensstrømmen.

Henrik Wivel skriver prekener som antyder. Og åpner. Han er ikke prest, han er ikke teolog, han er kulturredaktør i *Berlingskes Weekendavisen*. Men, som han sier i boken *Perlen – prædikener og det der ligner* (Gyldendal 2001) – «i mitt liv har den alltid vært der, Bibelen». Som kloss, som sperre, og etterhvert som noe interessant noe, noe han ikke kommer utenom og som setter hans, og alle våre, vestlige liv i en sammenheng.

Wivels springbrett er – som sagt – ikke teologien, men kunsten og historien.

Og påstanden er denne, at som europeer «er det helt notorisk ikke mulig å tenke utenom

kristendommen og dens fortellinger. Erkjent eller ikke erkjent. For beskjefriger man seg med kulturen og kunsten i alle dens forvandlingsformer

– som jeg gjør i mitt personlige og profesjonelle liv – nærmer man seg uomtvistelig det hellige. Ganske visst indirekte og ad omveier, men det er – som bekjent – helt i overensstemmelse med det sublimes natur», skriver han. Og legger til at «uansett om vi bekjenner oss som kristne eller ei, er det en kjensgjerning at hele den vestlandske kultur er gjennomsyret av kristen tankegang og kristne symboler.

Men fortroligheten med disse elementer er blitt mindre, og dermed også vår forståelse av den kunst og kultur, som omgir oss.»

Kristen kulturkrets

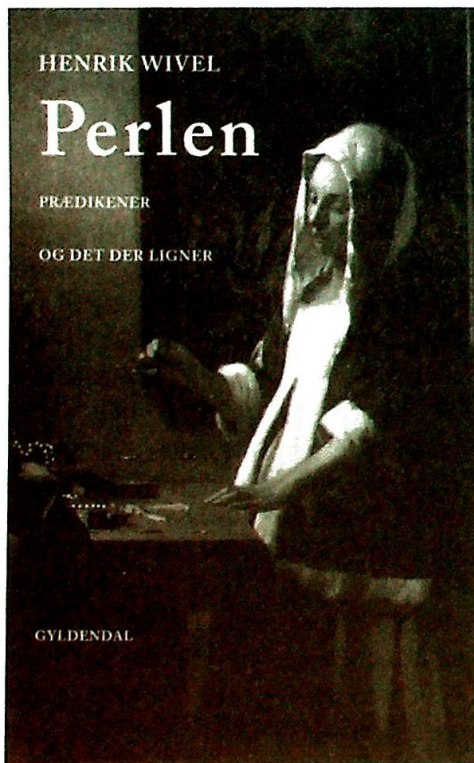
Dermed innringer han oppdraget, han forteller om disse sammenhengene. Og strekker – i sine «prædikener og det der ligner» – ut en hånd til de stadig flere – må vi innrømme – som mener at kristendommen i vår kulturkrets ikke lenger kan gi dekkende og tilfredsstillende svar på livets fordringer. «Å se bort fra kristendommens spiritualitet i den vestlige kulturkrets, er det samme som å se bort fra det skaptes innerste –

Olav Egil Aune er kulturredaktør i Vårt Land; har vært med i St. Olavs redaksjon siden 1992.

ST. OLAV HEFTE
11/12, 2002

det livet, kunsten og kulturen er sprunget og fortsatt springer ut av. Hvis ikke mennesket regner med kristendommen og ikler den tidssvarende tolkninger, som er synlige, skjønne og vedkommende, så henfaller mennesket i en form for ufruktbar ubevissthet.» Erkjenner han. Og tolker Matteus 12, 31 - 32 om at den største synd av alle er synden mot Helligånden, det vil si synden mot det skapende prinsipp i verden.

Boken heter Perlen. Og den er det. Den er liten, tolv små stykker med skarpt sidelys inn fra salmedikerne Kingo og Ingemann, maleren Vermeer van Delft, Nobel-poeten Octavio Paz og rebellen Victor Hugo, fugletegneren Mogens Lassen, altertavlemaleren Oscar Matthiesen og romfareren Sergei Kraikalev. Han ser verden gjennom dem, gjennom det de har gjort – og sin egen opplevelse av det han ser og leser. Under ligger evangeliene som klangbunn. Jeg vil understreke, som klangbunn og som smykeskrinets nøkler.

Henrik Wivel går inn i Vermeer van Delfts bilde «Kvinnen med vekten» og finner ikke bare at hun er gravid, hun er jomfru Maria som legger perlene på vekten, selve livets perler. Livet i den skrøpelige balanse, som barnet fødes til – for i sitt korte jordiske mellomspill å bevege seg, som det heter i liturgien, «fra evighet til evighet».

Livets perler

Et eksempel. Han går inn i Jan Vermeer van Delfts bilde «Kvinnen med vekten». Vermeer – sier han – skildrer hverdagens virkelighet, men like fullt rommer bildene hans en bestrebelse på å overskride virkelighetens grenser – i dette tilfellet mot det religiøse. Han ser på Vermeers bilde, og oppdager «at kvinnen med vekten i hånden er gravid. Bak den forede pelskåpen runder magen seg, og omkring ansiktet med de nedslåtte øynene kranser et hvitt hodestykke seg som en lysende glorie. Kvinnen er fruktsommelig, og lyset opplyser henne, som om det var Helligåndens stråle-

flor.» Vermeer – ser han – har ikke malt en tilfeldig smykseselgerske og har derfor ikke falt for den banale motsetningen mellom himmelsk kjærlighet og jordisk gods. Nei, det er selveste Jomfru Maria han ser, Maria med det ennå ufødte Jesusbarnet i magen. En skikkelse, som – ifølge Wivel – vitner om lykke, men som også med stor presisjon peker på de skjebnesvangre konsekvensene av tilstanden hun er i. På veggen bak henger et stort maleri, som skildrer Dommen og Kristi Oppstandelse på den ytterste dag. Vermeer minner oss om at barnet kvinnen snart føder, skal korsfestes langfredag og fare til himmels påskemorgen, slik det beskrives i evangeliene: «De lysende perlene som kvinnen veier på vekten, er selve livets. Livet i den skrøpelige balanse, som barnet fødes til – for i sitt korte jordiske mellomspill å bevege seg, som det heter i liturgien, 'fra evighet til evighet'.» Skriver Wivel.

Pant i universet

Wivels tekster understreker – for å låne hans egne ord – at «hvert menneske på jorden har sin egen lille pant i universet». Men dermed skal vi ikke slå oss til ro. Nettopp derfor skal vi ikke slå oss til ro. Vi må velge. Med bunn i Octavio Paz' klokkeetro på kjærligheten som det største av alt, og dermed også det eneste som kan bringe

*«Hvis ikke mennesket regner med kristendommen og ikler den tidssvarende tolkninger, som er synlige, skjønne og vedkommende, så henfaller mennesket i en form for ufruktbar ubevissthet.»
Henrik Wivel*

det enkelte menneske den tro og det håp som sikrer menneskets fremtid, setter han mennesket på valg. «Menneskets vilkår i moderniteten er en avgrunn av frihet», sier han – «men hvis det ikke skal bli til ensomhet og føles halvt, kreves det et valg.» Kjærligheten – slik Jesus også så utvetydig uttrykte det – er «en revolusjonær kraft og et oppgjør med enhver form for totalitær tenkning, rasisme og oppfatning av mennesker en bloc».

Wivel skriver med nysgjerrighet. Han føler seg fram, og han er likevel sikker. Det han skriver, er hans egen erfaring, det er slik han ser det. Derfor blir boken så sann. Den rekapitulerer ikke sementtunge meninger om Gud og hvermann, men lufter ut i rommene og skaper en stille, fast glede i sinnet. Det som står her, kan – som alt annet – angripes dogmatisk. Men ikke som det personlige dokument det er, et lite korstog mot å vulgarisere og privatisere budskapet, det vil si evangeliens budskap.

Og så har Wivel en velsignet tillit til sine lesere, både til at de kan lese en tekst og til at de klarer det mesterstykket, etter hvert, å ha to tanker – for ikke å si holdninger – gående i kroppen samtidig.

Wivels poeng er klart, det er dette – at taper mennesket den historiske bevissthet, som evangeliene har satt i perspektiv i over tjue århundrer, taper mennesket seg selv. Det blir uverdig og oppslukt i sin egen øyeblikkelighet.

Henrik Wivel:

Perlen

- prædikener og det der ligner

Gyldendal 2001, dansk

*«...den største synd
av alle er synden
mot Helligånden,
det vil si synden mot
det skapende
prinsipp i verden.»
Henrik Wivel*

Bien i blomstens kalk

«Skønheden bliver aldrig banal hos Ingemann. Det vidner hans poesi om. Den er blottet for banalitet, fordi den er båret av angst. Skjønnheten er ikke som hos forbilledet Novalis «poesiens blå blomst», men bien der sidder inde i blomstens kalk, som Ingemann skriver i erindringerne. Man kan, som det lille barn, i fuldkommen tillid gribe ud efter bien i blomsten, men har man først gjort det én gang, ved man hvad der sker. Man stikker sig og mærker hvordan skønheden altid rummer smerten i sig. Netop fordi den i sin rene form er sand og springer af fortryllende, men også farlige, unheimliche erfaringer med livet.

.....

Den skønne Jordens Sol gik ned
Men Stjerneskarerne funkler.
En større Verdens Herlighed
Nedglimler nu i det Dunkle

og:

I Himmeloceanets Skjød
Neddukker Natten sin Vinge
Med alle stjernesoles Glød
Mens Sfærernes harper klinge

I begge aftensange danner stjerne på nattehimen et genskin af den sol, der nu er forsvundet bag horisonten, og holder dermed den større verdens herlighed i live. Natten har stadigvæk orienteringspunkter, selv om dagens fyrværkeri er eksploderet og mørket har sænket sig. Mennesket er ikke alene, fordi kosmos hvælver sig over det med sine lysende fikspunkter. Ingemann betjener sig her, som så mange andre steder, af det kunstneriske greb, der kaldes synæstesi. Han overfører således forhold inden for ét sanseområde til et annet, lader assosiasjonene leve. Således fremkalder synet af stjernesolens gløden en slags sfærens musik; det tiltagende mørke og lysets afsvækkelse toner hos Ingemann med en skønhed uden lige.»

(Utdrag fra Henrik Wivels «Stjerne stjerne ser» – om salmedikteren Ingemann [Perlen, dansk Gyldendal 2001]).

tid for nytenkning

FRA KATOLSK DEBATT OM KRIG OG OM FRED SARBEID

Katolsk tanke om krig har, som Brynjulv Norheim påpekte i forrige St. Olav i artikkelen «Ingen rettferdig krig», utviklet seg merkbart i nyere tid. I tidsskriftet «America» skisserte nylig jesuitt-pater Drew Christiansen skillelinjene i amerikanske katolikkens debatt på dette området, en debatt som både har skutt fart og hardnet siden 11. september i fjor og Bush-regjeringens krig mot terrorismen. Christiansens egentlige anliggende er imidlertid: Fornyet ettertanke omkring rettferdig-krig-tradisjonen på bakgrunn av pave Johannes Paul IIs stadig mer kritiske innstilling til krig som egnet middel til å skape fred. Her er mangt av interesse også for norske lesere.

Men først kort om forfatteren: Christiansen har et utstrakt forfatterskap innen moralteologi, etikk og internasjonale anliggender bak seg, fra 1991-1998 ledet hans USA-bispekonferansens «Office of International Justice and Peace». I dag leder han «Woodstock Theological Center» ved Georgetown University i Washington D.C.

Så til debatten. Ytterpunktene er på den ene siden fredsaktivistene i *Pax Christi USA*, som avviser tradisjonell rettferdig-krig-teori og nærmest sier kategorisk nei til bruk av militærmakt overhodet. I den annen ende finner vi den gruppering Christiansen kaller «*the enablers*, 'fullmaktsfolkene': «For dem er rettferdig-krig-teoriens fremste funksjon å gi regjeringen fullmakt til å bruke militærmakt for å fremme rettferdigheten.» Grupperingen, som særlig omfatter politisk konservative katolske intellektuelle, er

imidlertid skeptisk til å bruke rettferdig-krig-normer for å begrense evt. krigføring.

Så har vi det store, noe uensartede «midtfeltet», og det er her vi finner *the cutting edge*, fornyerne, i debatten, ifølge Christiansen. Det som forener dem, er uvilje både mot å kaste tradisjonell lære overbord og mot å «velsigne krig som politisk middel». USAs bispekonferanse hører med i dette store midtfeltet, som «sliter med det komplekse ved kirkens lære», og som søker en helhetlig motvekt mot den «dødens kultur» som både krig og abort representerer.

*Mange ...
finner pavens
understreking av
tilgivelse
foruroligende
bløthjertet.*

Sterke impulser fra pave Johannes Paul II

Sentralt i debatten «i midten» står pave Johannes Paul II, understreker Drew. Som oppsummerer pavens radikale lære om krig og fred slik: «Ønsker man fred, må man søke rettferdighet (på ikkevoldelig vis) – og søke tilgivelse.» Det var det sentrale i pavens budskap på Verdensfredsdagen 1. januar i år. Mange talsmenn for rettferdig-krig-tanker finner pavens understreking av tilgivelse foruroligende bløthjertet, og de er ikke særlig glade over at allerede Det 2. Vatikankonsil oppfordret til «en helt ny holdning til krig». Og de nølte med å godta Johannes Paul IIs oppfordring til «humanitær intervensjon» på 1990-tallet på steder som Haiti og Bosnia; deres begrunnelse var at militære styrker kun skal brukes til krig. «Katolikker som er tilhengere av tradisjonell rettferdig-krig-tenkning, blir noe stive i blikket når paven snakker om krigens farer,» skriver Drew. Men det som bekymrer dem mest, er at offisiell katolsk lære er på vei mot en slags «skap-pasifisme». I boken *Morality and Contemporary Warfare* fra 1999 hevder James Turner Johnson at katolsk lære helt siden Det 1. Vatikankonsil har tendert mot pasifisme, som en motreaksjon mot ødeleggelses- og dødspotensialet i moderne krigføring.

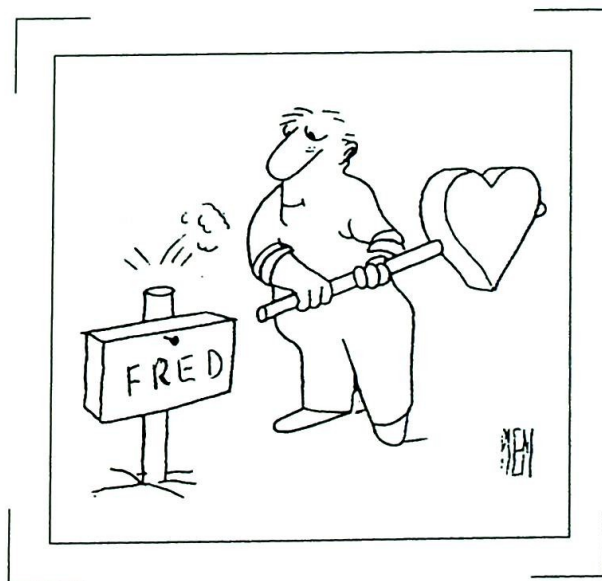
Katolsk syn på og lære om krig har utviklet seg merkbart siden 1960-tallet og særlig under pave Johannes Paul II. Hans gjentatte skepsis under Gulfkrigen til å godta krig som middel i internasjonal politikk, vakte oppsikt – på mange hold direkte ergrelse. Men blir man tilbake til encyklikaen *Centesimus annus* (1991), finner man klare signaler: «Nei, aldri mer krig

som ødelegger liv, som instruerer i det å drepe, som omkalfatter livet til dem som utfører drepingen, og som etterlater dype spor av krenkelse og hat, som gjør det enda vanskeligere å finne en rettferdig løsning på nettopp de problemene som forårsaket krigen.»

Et nærmere blikk på hva pavens lære innebærer, er nyttig: Spørsmålet om krig og fred angår oss alle. I *Centesimus annus* understreket paven – uten at det dengang ble lagt særlig merke til – at ikkevoldelig motstand i vesentlig grad hadde bidratt til kommunismens fall. Encyklikaen inneholder også de grunnleggende elementer i hans egen lære om ikkevold og tro på at ikkevold er et effektivt middel i kampen mot urettferdigheten i verden.

Pavens første punkt er at krig alltid medfører lidelse og sorg. Skepsis er derfor på sin plass overfor dem som hevder at maktbruk kan løse konflikter på reell og varig vis. Hans annet punkt er at kampen mot kommunismen har lært oss at «kampen for rettferdighet må føres uten vold», nasjonalt som internasjonalt. For det tredje mener han at det internasjonale samfunn bør dra i gang «en felles verdensomfattende kampanje for utvikling» som alternativ til krig og betingelse for fred.

Selv om paven er en stadig talsmann for ikkevold, har han også oppfordret til humanitær intervensjon og til bruk av fredsbevarende styrker i problemområder som Bosnia, Sentralafrika og Øst-Timor – selv om det måtte innebære «avvæpning av angriperen». Pavens tro på ikkevold kombinert med bruk av human intervensjon har ført til en nytenkning når det gjelder

katolske holdninger til bruk av makt i verdenspolitikken, skriver Drew Christiansen. «Pavens budskap til Verdensfredsdagen 2002 anerkjenner et lands rett til forsvar mot (global) terrorisme, men det er verd, ikke minst for katolikker, å merke seg at retten til slikt forsvar ikke er det sentrale i budskapet, men må ses i sammenheng med de videre perspektiver i hans lære om internasjonale relasjoner»

En oppdatert og mer omfattende katolsk teologi om krig og fred må, i tråd med pavens egen innsats, ta opp en hel rekke sammenhenger og forhold. Til dem hører det paven kaller «dødens kultur», virkningen av vold, nytten både av ikkevold og rettferdig krig, behovet for rettferdighet gjennom utvikling og behovet for tilgivelse som en del av fredsprosessen. «I det

perspektiv har den noe stillestående debatten i USA mellom pasifister og tilhengere av rettferdig krig, og mellom mer og mindre strikte typer av rettferdig krig, et langt stykke vei å gå,» skriver Christiansen. Han anbefaler at man fra katolsk side tar for seg læren om rettferdig krig i lys av terroristangrepene den 11. september og krigen mot terrorismen. Men han understreker også hvor viktig det er at katolsk lære ikke bare «reagerer på omstendighetene», men beveger seg fremover og – ikke minst! – tolker tidens tegn. Pave Johannes Paul II har, med sine mange utspill og impulser, gjort 'scenen' klar for en nyutforming av katolsk tanke omkring krig, fred og ikkevold. Her er det bare å ta utfordringen og følge opp, ikke minst på amerikansk hold, skriver Christiansen.

UKJ

Krig er slik et så gruvekkende virke
at det kun passer for udyr,
ikke for mennesker;
så gal at selv poetene antar
at det er furiene selv
som påfører oss den;
så smittende at den sprer moralsk fordervelse
nær og fjern;
så urettferdig at den utkjemper best
av de mest grusomme blant tyver;
så ugudelig at den er
helt og holdent vederstyggelig
i Kristi øyne.

Erasmus av Rotterdam (1466-1536) i satiren «Dårskapens pris» (1509)

å visne glad

EN UTFORDRING I LIVETS SISTE KAPITTEL
AV PER LOTHE VOLLSET

Hvorfor finnes det så lite om glede og lykke i bokhyllene? Innbiller vi oss at å være glad, går av seg selv? Overser og forsømmer vi dagliglivets små gleder, mens vi forgjeves venter på den store glede?

Overraskende nok er temaet lite interessant for filosofen og psykologen. Hos dikterne står det bedre til. Bibelen gjennomstrømmes av det glade budskap om frelse, jubel og salighet. I mange helgeners liv finner vi en spontan grunnstemning av glede.

Psykologen Erik H. Erikson delte utviklingen hos menneskene i faser. I Eriksons fase åtte, fra 65 år til død, står konflikten mellom integritet og fortvilelse. Mange preges av at våre erfaringer er uten verdi for de unge. Dette kan føre til depresjon og angst: Har livet vært uten mening? Har vi ikke noe budskap å gi etterslekten?

Alle har et ønske om et godt ettermæle der vi kan bruke Eriksons ord: «Jeg er det av meg som lever videre.»

Mitt eget 'siste kapittel' startet ved nyttårstider 2001/2002. Jeg var på vei opp av en lang lungeinfeksjon med åndenød. Ved hjelp

av gode venner er jeg kommet frem til at det er ganske få ting som er viktige i livets siste fase. Jeg tror det er å samle opp løse tråder i livets arv, få knyttet dem sammen til et hele.

Dette er mitt liv:

Hva du gjorde, tenkte, skrev:

alle ting i veven står.

Livets skyttel går og går.

Stjerner lyser hvite.

Dette skrev Jens Gundersen i sin *Vuggeviser*.
(1)

Et uventet brev gav impuls til å gjenoppta skriving og lesing etter et års tørke. Det kom nye oppfatninger av min oppgave i 'avgangsklassen'.

I en artikkel i Tidsskrift for Den norske legeforenings julenummer 1996 brukte jeg et sitat fra Jørn Helander om «å visne glad». Teksten er skrevet av Adam Oehlenschläger i 1813. I første vers står: *Lær meg, o skov, at visne glad som sent i høst dit gule blad, et bedre forår kommer, da grønt mit træ skal herligt stå og dine rødder slå i evighedens sommer.*» (3)

Jan Helander brukte billedspråk i sin beskri-

Per Lothe Vollset er pensjonert overlege; tilhører St. Paul menighet i Bergen.

ST. OLAV HEFTE
11/12, 2002

velse av aldring: «Tiden efter sommar är like full av förändring som sommaren själv og som livets vår. Samstämdheten mellan människans åldrande og naturen har fött tankar hos många människor. (-) Livet ger oss och det tar ifrån oss. Det finnes en tid då livets gåvor skal återlämnas. Det kan vara

I mange helgeners liv finner vi en spontan grunnstemning av glede.

vårt ordet 'vishet' att kunna känna tacksamhet för den tid man har fått leva med gåvorna. ett helt lövverk fullt, och att sedan lämna dem tillbaka och att kunna leva vidare uten dessa gåvor.»

Vakrere kan ikke aldringsprosessen beskrives. Årstidmetaforen er full av tyngde. Årstidene har høsten som sitt poeng. Ingen blir mette av bare blomster – det kreves modning for at vi kan få frukter. Vi kan ikke endre årstidene – det skjer ubønnhørlig. Jo mer vi kan si ja til naturens gang, til naturens egne vilkår, jo mer kan vi akseptere den. Dikteren tenkte på høstfargene. Høst betyr at livet, livskraftene, trekker seg tilbake og minner om livet som kommer til våren, selv om det er i dvale. Kanskje en preken om livet som aldri dør; det bare forandrer seg.

Det samme skjer med mennesker. Alderdommen – høsten – er like full av forandringer som vår og sommer. Det er lett å forbinde skarpe, røde høyfjellsfarger med å visne glad. Andre trær, som nåletrærne, beholder vårens, håpets, grønne farge.

I alderdommen er vi en blanding av bartrær og løvtrær. Det er ikke alltid lett å skille hva vi må miste av kunnskap og førlighet, og hva som kunne vært i behold. Noe av det vi kunne beholdt, mister vi.

Dersom vi aksepterer vår alder som en selvfølge lik årstidene, erkjenner vi at livet her på jorden har en grense – en nødvendig del av livet. Klarer vi å gjøre dette til livets konklusjon ved å bringe Erik. H. Eriksons åttende trinn videre, gir det også aksept av eget liv. Vi er selv ansvarlig for at det ble som det ble, og ikke kunne vært erstattet av noe annet.

I en ærlig og rystende bok om alkoholisme har Yngvar Senstad beskrevet en scene fra sin edru 60-årsdag. Hans eldste datter leste høyt følgende dikt av André Bjerke:

*Amor Fati
Ikke som en Cæsar gjorde,*

*skal du med et sverd deg bevæpne
mot verden, men med ordet
Amor Fati – elsk din skjebne.*

*Denne formel skal du fatte
som din sterkeste befrier:
Du har valgt din sti i krattet.
Ikke skjel mot andre stier!*

*Også smerten er din tjener.
Lammet, sønderknust, elendig
ser du at du gjenforener
deg med det som er nødvendig.*

*Også fallet, også sviket
hjelper deg som dine venner.
Dine nederlag er rike
gaver, lagt i dine hender.*

*Engang skal du, tilfredsstillt
av å bli din skjebne verdig,
vite: Dette har du villet.
Alt som skjer meg,
skjer rettferdig.*

*Si da, når din levegledes
grønne skog er gjennomvandret:
Intet vil jeg annerledes.
Intet ønsker jeg forandret.*

«For oss er du dette diktet. Du har vist oss å være vår skjebne verdig –», avsluttet datteren. (5)

Hans barn hadde opplevd drankeren, klovnen og gjøgleren. De hadde sett nederlag og svik. De måtte dog ha opplevd å få gode verdier – også.

Det er noen år siden jeg begynte å skrive en slags dagbok til ettertanke, og etterhvert til glede. Målet var å stå frem i åpenhet. Å forsone meg med dem jeg har gjort galt overfor, var vanskelig, men jeg har oppnådd aksept av de fleste, en slags forsoning. Underveis opplevde jeg motbakker, men også 'stjernestunder'.

Jeg har som mål «å visne glad». Jeg har funnet en mening.

Sannheten er det eneste gangbare, skriver Dag Hammarskjöld.

*Leveglede er en vel-
signet tilstand.*

*Snart stunder natten
til det forgangne, takk.
Til det kommende, ja! (6)*

Til det kommende et JA!

«Skape mur av gode minner» til vern mot sorgene som kommer – og vern om de gode stundene. Vi har også som gamle leveglede, vår livsjubel. Dagene med løftet hode og lette skritt – når alt går som det skal.

Leveglede er en velsignet tilstand. Vi føler oss usårbare. Kineserne kaller det *chi*, andre psykisk energi, når lyst og vilje forener seg mot et selvvalgt mål.

Kanskje er våre forutsetninger for å bruke energi enklere? Vi har god tid, vi har færre plikter. Er vi åpne, kan vi oppleve en livsintensitet, en livsfølelse som gjør ting nye og gyldne.

Mange kunstnere blir meget gamle, eksempler er lette å finne. Jo mer de formådde å øse av sine indre kilder, jo mer fikk de igjen. Kan vi også øse av deres kilder?

Når vi opplever kunst, når vi lytter til en konsert, blir engasjert i et skuespill, blir også vår egen leveglede stimulert. Vi kan oppleve en nesten sanselig lykke i hverdagens ganske enkle ting. Der kan være melankoli iblandet – når vi med Øverland kan tenke «plutselig fornemmer jeg, at tiden er i det som var, og det er lenge siden». Det er i det vakre diktet *Jeg går omkring* at han «sier farvel til ting som mine hender er fortrolig med – en gammel snadde og en lysesstake

det er de eldste ting jeg har. De bringer stunder av mitt liv tilbake». (7)

'Alene tilbake' preger mange. Allikevel er hjemmet et vern, en beskyttende borg, en del av oss selv.

I ettertid, når vi skal huske, blir vi smalspo-

ret og klarer å kaste korte lysglimt over det som var. For egen skyld må jeg samle opp mine løse tråder fra livets vev. Dette er nødvendig for å finne en gylden vei videre. Jeg skal prøve å gjøre ferdig påbegynte prosjekter og ikke rote med for mange nye.

Klisjeen kan få en ny mening: «Hver dag er en deilig gave.» Faktisk er det slik av og til! Plager og sykdom kommer – vi kan ikke verne oss mot det. Plutselig kan vi bli tvunget til sengs, vi som har så mye ugjort.

Jeg må «godta det jeg ikke kan forandre» og «akseptere kan ikke, orker ikke». Erkjennelse av at det også er skritt på livsveien frem til «bare å være» – «bare å få lov til å leve». En gave blandet av takknemlighet og glede.

Tankene kommer. På bunnen ligger sorg og tap. Årene med savn og lengsel. Uløste konflikter kan gi bitterhet.

Kunne det være bra og bare sovne fra det hele, ikke være nødt til å være den som gjerne vil, men som ikke makter å rydde opp i eget liv? Bare snu ryggen til verden, bukke og si farvel?

Noen tar farvel når de synes at nok er nok. «Mett av dage.» Det kan også være en takk for alt jeg har fått av livet.

Kan jeg, før døden, få forsoning og avklaring? Kan det på nytt bli plass til en ny kjærlighet og samhørighet – et nytt liv? Ingen kunst, men det må være visse forutsetninger – så enkelt!

Alderdom er følelse av at det er for sent. Forestillingen er slutt, og scenen tilhører den neste generasjon.

Men *kunsten* å eldes, er å bevare *håp*. Alderdommens plager kjenner vi alle – et svart bilde. Kan vi til tross for plagene, gjøre livets siste fase til en lykkelig tid? Alderdom behøver ikke være ledsaget av alle mulige elendigheter. Gi ikke opp før tiden.

Hvorfor skal vi fornekte følelser som oppstår, oppmerksomhet, ømhet, hengivenhet og beundring? Ordene «hjertet har ingen rynker» er tillagt Madame de Sevigné. Problematisk ekteskap *kan* avklares. Noen vokser sammen og bygger en ny, rik livsfase. Følelslivet er ikke bare kjærlighet eller sex. Det er også hengivenhet for barn og barnebarn.

André Maurois siterer en 85 år gammel fjellbonde. Han sier: «Jeg skal gi Dem noen regler som De bør gjenta hver gang De trenger trøst. Alt hender – alt glemmes – alt ordner seg. Ingen

forstår noe. Hvis alle visste hva som blir sagt om alle, ville ingen tale til noen.» Han tilføyde: «Vær fremfor alt ikke redd.» (8)

Det store ondet er ikke at legemet svekkes, men åndelig likegyldighet! En må akseptere, finne seg til rette med alderdommen. Det kan bli en fase med resignasjon og lykke – sinnssro.

Vi er frarøvet en del gleder som vi faktisk ikke savner, men kan nyte dem vi har igjen. Vi vet at å gi råd ikke nytter, og at alle må leve sitt eget liv. Vi må ikke klamre oss til det vi har tapt. Vi må prøve å støtte dem som kommer etter, ikke konkurrere.

De døde er venner ingen kan ta fra oss. Store forfattere, stor musikk kan henvføre oss og oppleves på stadig nye måter.

Alderdommen er
ikke uten kraft
ikke uten glede,
ikke uten virksomhet,
ikke uten venner,
hvis den fortjener det.
Ingen frykt for døden,
det er en frykt som
tro og filosofi
best helbreder for.

Hverken sommer eller begjær varer utover sin egen tid, vi må lære å elske også de grå dagene og høsttåken.

Chr. S. Oftedal skrev tukthuserindringer fra

Hamburg. Han siterte Paulus og tilføyde at et av de viktigste ordene i Bibelen er at vi forstår strykekevis, en erkjennelse av at andre kan forstå sider som vi ikke ser, og da unngås skuffelsen over at andre har et annet syn. Som ufullkomne mennesker kan vi ikke gripe hele sannheten, bare en del. Å respektere en ærlig motstander, er en oppfordring til samarbeid og fruktbart meningsutbytte. (9)

Denne toleranse er også med i det å visne glad, en overbærenhet med egne og andres feil. Kanskje det samme Goethe mente: «Alderen gjør mild. Jeg ser ikke noen feiltrinn jeg ikke selv kunne gjort.»

Hans Børli visste også noe om dette: *Den som omsider når frem til et høyt og lenge etterlengtet mål, han vet dette: Det var dine feilsteg som bragte deg hit. Ad mørke omveger, over snublestener og myr og morass, hastet du langsomt gjennom låglendet mot høgdene med solrand over.* (10)

Litteratur:

1. Jens Gundersen: *Vuggeviser fra Ballade*, Tiden 1949
2. Jan Helander: *Det långa mognadet. Några kapitel om att bli äldre.*
3. Adam Oehlenschläger: *Den danske salmebok.*
4. Marchen Møller: *Erik H. Erikson. Personlighedens psykologi.* Forum København, Dreyer Oslo 1969
5. Yngve Senstad: *Drunker, løgner, klovn.* Bladkompaniet 1993
6. Dag Hammarskjöld: *Veimerker.* Cappelen 1965
7. Arnulf Øverland: *Samlede dikt.* Aschehoug 1995
8. André Maurois: *Livskunst.* Aschehoug 1947
9. Chr. S. Oftedal: *Verden er ny.* Stabenfelt 1946
10. Hans Børli: *Etterlatte dikt.* Aschehoug 1991.

Ibsendrama lenge før Ibsen

AV PER BANG

Ingen teatersjef ville sette opp et skuespill som tar fem minutter å spille! Men evangelisten Johannes har skrevet nettopp et slikt drama – og Henrik Ibsen ville vært stolt om han hadde gjort det. Johannes har altså foregrepet ham. Det betagende ved Johannes' stykke er at det – bokstavelig talt! – er gudsens sanning. Det er nemlig et lite utsnitt av Jesu liv som inneholder noen av de elementer Ibsen brukte opptil fem akter på å levendegjøre på en teaterscene!

At Jesus var en av litteraturhistoriens største diktere, vet vi fra lignelsene. Disse originale og konsentrerte fortellingene har avfødt en stjernehop av ordtak som brukes like meget av ikke troende som av troende. Alle har vi gitt keiseren hva keiserens er selv om det bare er en enkes skjerv. Alle har vi kjent den fortapte sønn og toet våre hender, og vi har servert den gode vin til sist selv om vi ofte glemmer at mennesker lever ikke av brød alene. Vi setter ikke våre lys under en skjeppe selv om vi vet at vår tale helst burde være ja, ja og nei, nei. Vi vender kanskje ikke det andre kinn til, men vi passer på at vår høyre hånd ikke vet hva den venstre

gjør når den kaster sine perler for svin.

Akk, på fruktene kan vi kjennes, vi som har båret dagens byrde og hete!

Kvinnen som ble grepet i hor

Som i Ibsens dramaer begynner handlingen også hos Johannes lenge før teppet går opp. De avgjørende premissene er lagt før personene kommer inn på scenen og blir avdekket for oss. Vi kjenner teknikken fra «Rosmersholm» og «Gjengangere» og «Et dukkehjem». Den eneste forskjellen er at det ikke er personene selv som rører sin fortid, men Johannes som forteller oss om det som har hendt med sin sceneanvisning. Det innholdstunge minidramaet ville ikke ha noen mening dersom vi ikke hadde fått vite at fariseerne lenge hadde planlagt å sette en felle for Jesus.

Vi vet altså i forkant at tricket med kvinnen som var grepet i hor, ikke var noe fariseerne spontant fant på. Deres plott hadde krevet forberedelser, fremdyrkingen av et selvforsterkende hat og skummel sluhet. Vi aner intrigemakernes begeistring når de fingret seg frem i komplotter. Alle deres tidligere forsøk på å finne arrestasjonsgrunnlag mot Jesus hadde slått feil. Ikke

*Per Bang er 80-årig
pressemann; kjent i St. Olavs
spalter fra langt tilbake.*

ST. OLAV HEFTE
11/12, 2002

fordi anklagene mot ham var blitt motbevist eller fordi hans alibi hadde vært overbevisende, men fordi denne mannen var for klok, for overlegen, for oppfinnsom i sine klare svar. For snedig sett fra aktoratets rasende synspunkt. Han unnvek bestandig, ikke ved å stikke av, men fordi han alltid vant slaget med en overraskende eller knusende replikk.

Annen akt

Derfor begynner stykket egentlig med annen akt. Kvinnen blir slept frem for mannen som

Jesu knusende replikk om at den som er ren, kan kaste den første sten, kommer med en nesten infam uskyld, hvorpå motspillerne sniker seg ut.

sitter og tegner i sanden med en pinne. Hun er tatt på fersk gjerning. De som spiller fariseernes rolle, er instruert av regissøren om å røpe seg på en diskret måte: Deres moralske opphiselse gjelder bare tilsynelatende kvinnen. Henne kan det egentlig være det samme med, deres hevntanker går til denne læreren som har en usalig

maner med alltid å få anklagerne til å stå til skamme. Både deres replikker og deres kroppsspråk viser hva de er ute etter: Jesu uskyld, hans vranglære. De legger saken frem for ham: Her er en kvinne, tatt på fersk gjerning. Loven er klar når det gjelder den straffen hun skal få lide – men nå gjelder det å bruke *henne* for å få ram på *ham*. En genial dramatisk idé, konsentrert i et minimum av replikker.

Aktoratet begynner derfor med å kalle ham Mester og forutsetter høflig at Mesteren kjenner loven, den hellige loven med stor L. De stiller sine spørsmål.

I sjakkhistorien er det et parti som kalles Det evig skjønne spill. Det ble spilt i 1858 i løpet av en mellomakt under oppførelsen av «Barbereren i Sevilla», og det som skjedde var at hvit, etter et voldsomt offer av viktige brikker, setter svart hjelpeløst matt. Svart *må* gjøre trekk som bringer ham mer og mer i faresonen og til slutt helt til veggs.

Antiklimaks?

I dramaet hos Johannes er spillet lagt opp slik at trekkene blir uhyre få samtidig som spillet blitt snudd helt rundt. Bevisbyrden er byttet om, ja saken gjelder plutselig noe annet enn kvinnens

plass i Moseloven. Jesu knusende replikk om at den som er ren, kan kaste den første sten, kommer med en nesten infam uskyld, hvorpå motspillerne sniker seg ut.

Dette er dramaets høydepunkt av lettelse. Men så kommer noe som kan oppleves som et antiklimaks, men som i sin stillferdighet løfter hjertene enda høyere.

Mesteren ser opp og stryker med en hånd ut det han har skrevet i sanden. Mange har spekulert på hva han skrev, og på en rar måte er det faktisk ikke uvedkommende for handlingen. En dristig iscenesetter kan ta seg friheter her, men det er egentlig litt naivt. Noe skal holdes hemmelig også for tilskuerne og ettertiden.

Men de ukjente ordene i sanden gir en bakgrunn for Jesu holdning. Han viser hvordan fariseernes spill var ham likegyldig. Tør det antydes at han viste dem en overlegenhet grensende til det spottende? For i stedet for noen ord om taperne, kommer Jesus med en replikk som bare et dramatisk geni kan skape:

– Gikk de alle sammen? spør han.

Denne replikken er ikke overflødig og kan tolkes på to måter: Han viser en smule arroganse ved ikke å se på fariseerne, og spørsmålet uttrykker hans likegyldighet med dem. Men spørsmålet får oss også til å følge fariseernes tilbaketog. Vi vet at de trekker seg bort med forbitelse, med et desperat ønske og håp om at de skal lykkes bedre neste gang. De prektige i Jerusalem har det til felles med Alexander Kiellands kaniner i Stavanger at de aldri gir opp eller dør ut. De yngler, vi har dem i alle kirkesamfunn i våre egne dager.

Her har den kloke forfatter overlatt til regissøren to muligheter for tolkninger. Jesus kan ha senket blikket for at de flyktende ikke skulle føle seg knust av skam – men han kan også ved sitt kroppsspråk og en enkel hodebevegelse ha gitt

uttrykk for en forakt som hyklerne hadde for tjent. Begge alternativene kan være riktige – mesteren hadde sterke meninger om hyklerne. En gang ryddet han dem ut av scenen med et rep, veltet bordet deres og kastet pengene deres rundt omkring.

De prektige i Jerusalem har det til felles med Alexander Kiellands kaniner i Stavanger at de aldri gir opp eller dør ut.

Handlingen går fort i dette dramaet som neppe kan tværes ut over mer enn fem minutter.

Siste dramatiske grep

Og så siste replikken. Er den ikke på en måte et antiklimaks? Rettssaken er over, aktoratet stikker av, og dommeren avslår å komme med noen dom:

– Heller ikke jeg dømmer deg, sier han.

Der er stykket satt helt på hodet i et enestående dramatisk grep! Jesus gjør det klart at det ikke er kvinnen som har vært hovedpersonen i

saken. Hun har syndet – javel, men hun slipper med en vennlig irettesettelse. Hennes brudd på samfunnsordningen og på Moseloven er småting mot de rettferdige – selvtretferdige? – syndebyrde. Teologisk kan det muligens diskuteres om ikke enhver synd er et like stort brudd på Guds gode lover, men som jeg mange ganger har måttet minne meg selv om: Jesus er ingen teolog, han er et guddommelig menneske.

Vi kan gjerne anta at kvinnen forbedret sin måte å leve livet på, men spillet overbeviste oss om at aktoratet ikke hadde lært annet enn å skjære enda flere tenner.

Samtale om «Også vi er kirke»

«Det er viktig å understreke at vi er en reformbevegelse *innen* kirken, og ikke noen randgruppe og slett ingen utbrytergruppe!» Det sier Aasmund Vik, leder for det nyetablerte forum «Også vi er kirke», norsk ledd av det internasjonale nettverket «Vi er kirke». Riktignok var det en omstridt bispeutnevning i Østerrike noen år tilbake som førte til den første spontane «Vi er kirke»-gruppering, men grunnlaget for bevegelsen, som nå har medlemmer i alle verdensdeler, er langt bredere enn bare lokal misnøye.

Aasmund Vik forklarer: – Vår hjemlige gruppe ble offisielt etablert den 10. oktober i år. Ingen tilfeldig dato, men på én dag nær 40-årsdagen for åpningen av Det 2. Vatikankonsil. Og det er nettopp konsilet, dets skrifter og intensjoner, som er vår inspirasjon. Vi er ikke alene om å mene at den reformprosess og åpne dialog konsilet innledet, og som preget selve konsilet, har stoppet opp i de senere år. Vi vil fortsette samtalen, ikke minst om de 'såre' punktene på kirkelig mark. Og det er mange såre punkter, mener Vik, – de gjengifte skiltes situasjon, spørsmål knyttet til seksua-

litet og samliv, kvinners rolle i Kirken, spørsmål knyttet til prestemangel og pliktsølibat, samt mer lokale problemer rundt omkring.

– *Roma har signalisert at diskusjon om disse tingene er mer eller mindre uønsket eller nærmest forbudt. Bekymrer ikke det?*

– Ifølge Kirkeretten har det troende legfolk ikke bare rett, men til tider også plikt til å la hierarkiet vite hva de mener om slikt som angår kirkens vel. Og det mener vi de nevnte punkter så avgjort gjør.

– *Her i Norge har dere føyet et «også» til betegnelsen «Vi er kirke» – hvorfor?*

– Flertallet på stiftelsesmøtet mente at «Vi er kirke» virker for bastant på norsk, det tyske «Wir sind Kirche» har en annen valør, mer at det er kirke vi er, vi alle, sammen. Også vi som ønsker mer debatt og dialog. Og i Frankrike er «aussi» med i navnet, sier Vik. Han understreker at de som er blitt medlemmer av nettverket eller har vist interesse, ikke er en slags «katolske blitzere». Det er mennesker med lang fartstid i kirken, mange med bånd til tiden rundt Det 2. Vatikankonsil – mennesker som har vært aktive og bevisste katolikker i årtier, som har stått på i menighets- og orga-

nisasjonsarbeid, men som nå føler seg litt frustrert over mangt i kirken, sentralt og lokalt.

– Men også yngre som finner det litt trangt i dagens kirkelige rom, har meldt seg hos oss. Og vi har både prester, ordenssøstre og brødre med på laget.

Selv ble Vik kjent med bevegelsen under et Englandsbesøk, på et tidspunkt da skuffelse over mangt i kirken hadde ført ham til et punkt hvor han mente han enten måtte forlate Kirken eller aktivisere seg. «Jeg innså at kirken ikke er identisk med enkeltpersoner. Den er, som Det 2. Vatikankonsil understreker, en pilegrimskirke, Guds folk underveis, en kirke *semper reformanda*».

– *Planene fremover?*

– I første omgang satser vi på ett arrangement pr. år. Første møte blir til våren, og temaet er klart: «Kvinnens rolle i katolsk teologi og kirkeliv». Og det kan nok hende vi etterhvert melder oss i den smule katolske debatt vi har her hjemme. Vi vil ellers formidle nyheter fra den internasjonale Kirke til våre medlemmer flere ganger i året, og forsøke å medvirke til dannelse av lokale avdelinger i menighetene.

Interesserte kan kontakte oss på e-post: vierkirke@yahoo.no

UKJ

«jeg er verdens lys»

IKONER OG FRESKER FRA ANDREJ RUBLJOV-MUSEET I MOSKVA
AV MAY-LISBETH MYRHAUG

Utstillingen «Jeg er verdens Lys», som presenterer berømte russiske kirkemalerier fra 1300-1700-tallet, er nå i Oslo, etter bl.a. Berlin og Wien. Den er et samarbeidsprosjekt mellom det russiske kulturdepartementet og det norske kultur- og kirke departementet og vises på Forsvarsmuseet, Akershus Festning, ut over opprinnelige sluttdato 19. januar. Her finner vi kopier av grekeren Theophanes, av Andrej Rubljov og Dionysios samt malerier fra Guds Moder-katedralen i Ferapont-klostret, som står på UNESCOs liste over verdens kulturarv.

Hva er et ikon?

Ordet *ikon*, forklarer ikonmaler og kunsthistoriker Solrunn Nes i boken *Mysteriets formspråk*, kommer fra det greske *eikon*, som betyr bilde. For å skille ikonkunsten fra annen billedkunst, bruker grekerne ordet *agiografies*, hellige bilder, om denne sakrale kunstformen.

Den bysantinske keiserriket med Konstantinopel som politisk og kirkelig sentrum danner historisk bakteppe for fremveksten av ikonkunsten. Konstantinopel, «det andre Roma», ble grunnlagt i år 330 av Konstantin den Store, den første kristne keiser i Romerriket. Etter den tyrkiske invasjonen av byen i 1453 ble ortodoksiens tyngdepunkt flyttet til Moskva. Med andre ord: Moskva fikk sin kristne arv fra Bysants.

Gjennom hele middelalderen var bysantinsk kunst beundret og etterlignet i vesten.

Et ikon, skriver Solrunn Nes, er et sakralt objekt der formen er til for å

bære innholdet. Og innholdet er bestemt av den Hellige Skrift og den kirkelige tradisjon. Derfor bærer arbeidsprosessen mer preg av disiplin enn av inspirasjon. Ikonet kan derfor ikke opptre i kraft av seg selv. Det kan aldri stå alene som et autonomt kunstverk, men kun referere til en åndelig dimensjon og inngå i en konkret religiøs praksis. Ikonet uttrykker fellesskapets tro. For at bildet skal kunne kalles et ikon, må det uttrykke den rette lære.

Østkirkens tradisjon sidestiller ord og bilde. Den store kirkelærer og ikonforsvarer Johannes av Damaskus (ca. 675-749) sier at «slik ordet oppbygger øret, slik stimulerer bildet øyet». Filosofen og mystikeren Dionysios Areopagiten (ca. 300) kombinerte jødisk-kristen tankegang og nyplatonisk lære for å forklare forholdet mellom Skaperen og det skapte. Hans tanker om at skaperverket er gjennomstrålet av et guddommelig lys, utgjør en vesentlig del av ikonkunsten idégrunnlag. Den ortodokse teologen Leonid Ouspensky kaller, i boken *Ikonens teologi*, ikonene en manifestasjon av kirkens hellig tradisjon, på samme måte som den skrevne og den muntlige tradisjon. Ikonet er et kultisk

May-Lisbeth Myrhaug er religionshistoriker og medlem av St. Olavs redaksjon.

ST. OLAV HEFTE
11/12, 2002

objekt som manifesterer den guddommelige nåde, og utgjør en integrert del av liturgien.

Grekerne var de første ikonmalere i Russland, etterhvert kom lokale mestre til. Mange ikonkunstnere kom også fra Serbia og Bulgaria, senere også fra vest-europeiske land. Ikonene ble malt etter strenge regler og var relatert til bysantinsk tradisjon. Fra det 15. århundre av kom *ikonostasen*, billedveggen, som var ukjent i bysantinsk tradisjon, i bruk i de russisk-ortodokse kirker.

«Treenigheten» av Andrej Rubljov
(ca. 1412)

Andrej Rubljov er en av verdens fremste og mest beundrede ikonmalere. Hans *Treenigheten* fra 1412 regnes som den mest perfekte fremstilling av Treenigheten, og ble derfor modell for mange ikonmalere. Han ble født ca. 1360 og døde rundt 1430 i Andronikov-klosteret. Han ble kanonisert

av den russisk-ortodokse kirke i 1988, men allerede før det regnet som en av de hellige i Moskva. Andrej Rubljov-klosteret ble museum ved et dekret av den russiske regjering i 1847.

Utstillingen

Selve utstillingslokalet består av frittstående søyler med fire veggflater med ikoner. Bakteppet er musikk fra Østkirken ved russiske komponister som Rimskij-Korsakov, Tsjajkovskij og Rachmaninov. Å komme inn i lokalet er som å komme inn i et meditativt rom, møte en sakral virkelighet. De to ikonene som først fanger min oppmerksomhet, er *den gammeltestamentlige Treenigheten* av Andrej Rubljov fra 1412 (i en kopi av V. Kirikov laget i 1959-1963) og *den nytestamentlige Treenigheten* fra første halvdel av 17. årh.

Rubljov *Treenighet* har som modell de tre englers besøk hos Abraham og profetien om Isaks fødsel. Englene rundt bordet danner en

union av fullstendig harmoni og en uendelig indre dybde, omhyllt av det guddommelige lyset. *Treenigheten* fra 17. årh. er i tråd med NT-lære: Her fremstilles den Hellige Ånd i form av en due. Treenigheten er omkranset av guddommelig lys i form av en oval ring av gull med et rødt kvadrat med evangelistenes symboler i hvert hjørne.

Et annet ikon fanger interessen: *Maria-Guds Moder av den brennende busk*, malt av Velikij Ustjug først på 1800-tallet. Her er det ikke så meget ikonets harmoni, men dets teologi som fenger. Oldtidens fortolkning av Moses og den brennende busk, især av kirkefaderen Gregor av Nyssa, er utrolig spennende. Ilden er den Hellige Ånd og tornebusken er Maria, som ikke brenner, men opptar ilden i seg. I bakgrunnen er det to kryssede romber omkranset av åtte engler som danner ring rundt Maria. De fire profetiske visjoner fra det gamle testamentet fremstilles i ikonets hjørner: Moses' visjon om tornebusken, visjonen av engelen som holder kull over Esaias, så følger Jakobsstigen samt Esekjels visjon av de stengte portene. Et ikon fylt av både gammeltestamentlig og nytestamentlige teologi.

Plassen tillater ikke presentasjon av flere ikoner. Men til alle som har anledning: Prioriter denne utstillingen! Den gir pusterom – tid for stillhet og refleksjon.

«Guds Mor av den brennende tornebusk» av
Velikij Ustjug, begynnelsen av 1800-tallet.

bok- omtale

Fritenkere eller 'annerledes troende'?

Arne Bugge Amundsen og
Henning Laugerud:
Norsk fritenkerhistorie 1500-1850
Humanist forlag 2001

Humanist forlag utga i 2001 *Norsk fritenkerhistorie 1500-1850*, skrevet av teolog og professor i folkloristikk Arne Bugge Amundsen og historiker og stipendiat i middelalderhistorie Henning Laugerud. Det første spørsmålet som meldte seg hos denne anmelder, var om det i det hele tatt var noen fritenkere å oppdrive i det angitte tidsrom. Etter gjennomlesning er svaret nei. Fritenkere i moderne forstand, religiøse skeptikere eller gudsfornekttere, er det langt mellom i Norge frem til midten av 1800-tallet.

Denne innledende kommentaren må ikke sees på som en fundamental kritikk av verket. Tvert imot: Det er en viktig, velskrevet og veldokumentert bok det dreier seg om. Innledningsvis tar forfatterne opp problemet med terminologien og tyr til en vri, nemlig at «fritenker» er den som «tenker og handler fritt» i forhold den offisielle religion, og med en slik betydning blir det straks mer å gripe tak i. Da får man for eksempel historien om den katolske opposisjon i Norge etter reformasjonen, men får også skjebnen til gjendøpere og svermere, herrnhutere og alkymister, jøder, kvekere og haugianere. Ikke fritenkere i

egentlig forstand noen av dem, men annerledes troende, som utgjorde en trussel mot den konfesjonelle enhetsstat. For om religionen splittet den vestlige kristenhet etter reformasjonen, så var religion like fullt den viktigste enhetsskapende faktor i de konfesjonelle statene som vokste frem i reformasjonens kjølvann. Det får konsekvenser for annerledes troende.

Innledningsvis får vi en fyldig dekning av den katolske opposisjon i Norge etter reformasjonen i 1537 og frem til ca 1650, hvor denne endelig ble nedkjempet. Henning Laugerud, som har forfattet bokens første del, gir en spenstig og velskrevet fremstilling av katolsk opposisjon i Norge i etterreformatorisk tid. En fremstilling som samtidig er et kraftig korrektiv til det som har vært gjeldende historieskrivning her til lands: at der ikke var noen virkelig levende kristendom i Norge før reformasjonen, at folket befant seg i en tilstand av åndelig umodenhet og sløvt lot seg lede, som det heter hos Carl Fr. Wisløff i *Norges kirkehistorie* fra 1966.

For lesere av pastor Johs. J. Duin og Oskar Garstein, vil det ikke være noen overraskelse at der var en bevisst katolsk motstand mot reformasjonen her til lands. Det er like fullt en interessant historie som rulles opp. Kampen mot religiøse avvikere ble intensivert etter reformasjonen, og de som ble dømt, mistet ikke bare sine religiøse rettigheter, men

også sine borgerlige. Denne aktive motstanden holdt seg til ca 1650, og sogar Stavangerbiskopen 1605-26, Lauritz Skavbo, var del av en katolsk undergrunnsbevegelse, får vi høre. Men etter Gjerpendommen i 1613, hvor opposisjonelle ble fradømt sine embeter og landsforvist, holdt han seg i ro.

Forfatteren gjør et poeng av at det ble en ny rettstenkning i Danmark-Norge utover på 15-1600-tallet som erstattet middelalderlovgivningen. Kirken hadde ikke lenger noen egen jurisdiksjon, men den kirkelige lovgivning ble nå en integrert del av den statlige. I mange henseender innebar dette en klar og kraftig skjerping av straffeutmålingen for religiøse forbrytelser. I Christian IVs lov 1604 og 1624 opereres det med dødsstraff for katolikker som oppholdt seg i Danmark-Norge. Christian Vs lov av 1687 er et høydepunkt i den konfesjonelle enhetsstatens selvforståelse og reguleringer. Det hersker full religiøs enhet innenfor statens grenser, avvikende oppfatninger ble ikke tolerert. Kongen utnevner også prestene, og også de inngår som del av det statlige embetsverk.

Den katolske opposisjon var nedkjempet omkring 1650, den religiøse opposisjon i fortsettelsen kom da fra ekstremister og radikaler på protestantisk og reformert fløy. Noen konsekvent ateisme var det ikke snakk om da heller. Det var ingen som avviste en metafysisk eller religiøs begrunnet verdensforståelse.

Mot slutten av 1700-tallet finner vi et gryende fritenkeri også i Norge, enkeltmennesker som, inspirert av ideer om den moderne fornuft, krevde at myndighetene skulle akseptere retten til frihet for tanken og samvittigheten. De gikk på sett og vis i spenn med en annen gruppe religiøse opposisjonelle, haugianerne, som med sin vektlegging av individuell frihet og samvittighet og en utopisk forventning, bidro til et opprør mot enevoldsstaten og det konfesjonelle monopol.

Konventikkelplakaten av 1741 søkte å regulere denne religiøsiteten ved å tillate private samlinger, mens alt som smakte av offentlige samlinger, bøker, angrep på kirken og staten var forbudt.

Den evangelisk-lutherske kirke i eneveldet Danmark-Norge var den mest strømlinjeformede i Europa. Reformasjonen skjedde ved at Kirkens egne menn, biskopene, ble avsatt og ble erstattet av kongens menn, superintendentene, som hadde i oppgave å påse at den nye lære ble overholdt og forkynt. Superintendentene ble på 1600-tallet igjen benevnt biskoper, men uten at det endret noe på hvem som innsatte dem. Kirken var statsmaktens forlengede arm og ble statsmaktens beste redskap for å opprettholde lov og orden. Men lett kan det ikke ha vært. Det ser man på de sanksjoner som var rettet mot annerledes troende. Det var ikke bare uttalt opposisjon som ble slått ned på, også det å utebli var straffbart, det ble oppfattet som separatistisk, et uttrykk for protest og motstand mot det bestående. Man slås av hvor vanskelig det må ha vært å holde statskirken i hevd, når virkemidlene måtte være så harde: Christian IV ville rive tungen ut av munnen på meningsmotstandere, og kvekeres barn ble tvangs-døpt så sent som i 1838. For, som det spørres: Hvilken verdi har en luthersk tvangs-dåp? Er det en

seier for enhetstenkningen, eller er det statskirkens fallitt?

Boken stopper i 1850, på et tidspunkt da opposisjonelle og religionskritiske tradisjoner hadde fått varig plass i offentligheten. Bugge Amundsen, som har hånd om denne delen, opererer med fire kategorier «opprørere» som tross store ulikheter trakk i samme retning: De «gamle» separatistene så som kvekerer og haugianere, den fritenkerneske tradisjonen med røtter i den radikale opplysningsfilosofien på 1700-tallet, en tredje gruppering knyttet til den borgerlige liberalisme, og endelig Marcus Thrane, som med en utopisk «nykristendom» begrunnet et opprør mot samtidens politiske og sosiale strukturer. Fire retninger som nok stod i motsetning til hverandre, men som var næret av de samme ideer om individuell frihet og toleranse.

Når Humanist Forlag, med utspring i Human-Etisk Forbund, gir noen i oppdrag å skrive norsk fritenkerhistorie, så forventer man kanskje at boken skal bidra til å gi norske fritenkere (humanetikere?) historisk forankring og identitet. Men boken foregir ikke å beskrive fritenkernes historie i lineært perspektiv. Snarere vil den vise hvilke høyst ulike tanker og impulser som på svært ulikt grunnlag – pietister og religiøse skeptikere – allikevel trekker i én og samme lei, nemlig i retning av en gradvis avvikling av den konfesjonelle enhetsstat som reformasjonen la opp til. En alternativ tittel kunne være «statskirkens vekst og fall», høyaktuell i debatten omkring statskirkens fremtid. Denne boken er meget lesverdig og uhyre interessant og anbefales alle som vil ha en informert mening om forholdet kirke-stat i vårt land.

Sr. Anne Bente Hadland o.p.

Medisin mot tidens likegyldighet

Mette Nygård:

Benedikts barn –

Fortellinger om å finne seg selv i andre

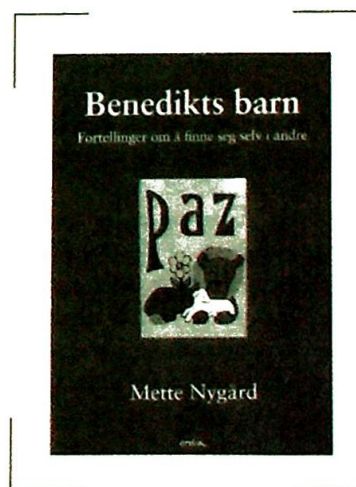
Emilia forlag 2002

Det er en broget persons-kare Mette Nygård har samlet under tittelen *Benedikts barn*. De kommer fra forskjellige århundrer – fra middelalder, renessanse, de fleste fra vår tid, av forskjellige konfesjoner, kvinner og menn, filosofer og religiøse fanatikere i skjønn forening. Og forfatterens grep skifter. Om noen er det grundige essays, med andre intervjuer. Har disse skikkelsene noe felles, og har forfatteren et samlet perspektiv?

Alle som omtales er grepet av troens glød, troen har forandret deres liv. Deres gudsforhold skal ikke granskes her. Ser vi dem i et dennesidig lys, er det også noe avgjørende som forener dem: De utgjør hver på sitt vis en unntagelse.

En unntagelse fra hva? Fra indifferensisme, fra likegyldighet. Og dagens likegyldighet er ikke tilkjempet, som fordums stoiske likegyldighet. Dagens likegyldighet er kommet rekende på en fjøl, og den hilses velkommen av flere i nærmest bevisstløs tilstand.

For å forstå likegyldighetstrenden i dag, må vi se i retning

av økonomien, den liberale markedsideologi, som overlater de grunnleggende valg til «markedets skjulte hånd». Hva skal jeg bli, hvorfor er jeg i verden? De små valg – hvorledes skal jeg kle meg og bo – henger igjen som rester av privatsfæren. Markedsideologien er i dag den fremste produsent av likegyldighet, likegyldighet med alt annet enn fortjeneste og tap.

I tidligere tider betydde den sosiale status så meget, at en mente man å kunne se om det var en kremmersjel: Si meg hvilket parti du tilhører, og jeg skal si deg hvem du er.

I dag kommer de bedriftsøkonomiske fundamentalister fra alle stender og partier. Og det synes å bli stadig flere av dem, de kjenne- tegnes på talemåte og gange, ja endog på det nonchalante grep om dokumentmappen. Man ser det på dem: Markedet har løst livsproblemet for dem, til småtte- riene har de mobiltelefonen!

Nå dreier det seg ikke om dårlige egenskaper i og for seg, men tvertimot om høyverdige egenskaper som, når de holdes innenfor sine grenser, ethvert samfunn er avhengig av. Det faretruende som skjer i dag, er at læren om å holde en bedrift forveksles med lære om å holde et liv og å holde mennesker.

Når du ser alt som funksjon av kapital, arbeid, lønnsomhet, da er bedriftsøkonomien blitt, med et uttrykk fra Aristoteles, vår *prima philosophia*. Da vil vi overalt hvor vi opplater vår munn, tale det samme språk. Vi unngår å bli splittet og delt, overalt taler vi med én tunge, men som Ivar Aasen sier, denne ene tungen «gjerer ingen Mand glad».

Det er til denne livsinnstilling Mette Nygårds bok *Benedikts barn* danner en mektig utfordring. Hennes opptog av dårer og genier er medisin mot likegyldigheten i tiden. Her ser vi hva det betyr å ha et mål i livet, og utover livet! Det er den hellige Benedikt – bokens tittel minner om ham –

som utformet regelen for åndelig liv i Vesten, det er den hellige Teresa av Avila som opprettet et fellesskap av søstre og brødre som lever den dag i dag. Det var lesingen av Teresas *Mitt liv* som vekket kallsbevisstheten hos fenomenologen Edith Stein. Da hun hadde lest boken i løpet av en natt, fastslo hun: «Dette er sannheten!»

Det er William Booth som opplevde kapitalismens barbari under den industrielle revolusjon og grunnla Frelsesarmeen, som ennå i dag er et effektivt bolverk mot materiell og åndelig nød. Dikteren Emil Boyson som var praktiserende katolikk, talte varmt om Frelsesarmeen: «Vil du hjelpe de nødstilte i dag, er Frelsesarmeen den beste garanti for at hjelpen når frem til dem som trenger den mest.» Og hvilken unntagelse er ikke Liv Godin, åttiåringen fra Ryfylke, som bygger broer og flyplasser i bushen, som misjonær i Kongo?

Ingen er likegyldig i Mette Nygårds mønstring av unntagelsesmennesker. Ved å samle disse vitnesbyrdene om religiøs og human ikke-likegyldighet, har hun risset opp et korrektiv til samtidens livsinnstilling.

Boken er tenkt og komponert økumenisk: Her opptrer katolikker og protestanter side om side, og saken er så stor at kirketilhørighet blir et underordnet spørsmål. Slik sett er boken også et bidrag til forsoning.

Asbjørn Aarnes

Troen er større enn oss selv

Lars Roar Langslet:
...på din Kirkes tro
Maximillian Kolbe
Utgivelser 2001

Lars Roar Langslet har skrevet et usedvanlig oppkvikkende lite skrift om troen og om det å tro på Kirkens tro. Han kaller det «et- slags regnskap for hvor jeg står og hvordan jeg tenker om noen sentrale trosspørsmål».

Det er en bok som polemiserer mildt mot den alt for personlige tro som går på bekostning av fellesskapet, Kirken som fellesskap og sammenhengende erfaring. For ingen kan tro alene, like lite som noen kan leve alene, bare med seg selv, isolert fra verden og andre. Den som isolerer sin tro ved å forholde seg til Kirkens tro etter den moderne selvplukkemetoden, lider – ifølge Langslet – av en intellektualistisk misoppfatning om hva kristen tro er, og opphører seg selv til individualistisk overdommer over Kirkens trosvitnesbyrd. Troen er noe større. «Kirkens tro er større enn min» – er Langslets anliggende, og «den som sier ja til den, kan erfare seg båret av Kirkens tro, også når min egen trosevne kommer til kort eller virker tørrlagt.» Hver enkelt av oss bæres av Kirkens bønn. Hvert øyeblikk av døgnet «er det noen som ber for oss, og slår bønnens brospenn fra menneskenes elendighet til det evige fedreland vi er kallet til. Kanskje er det dette brospennet som holder verden i lage og hindrer den i å bryte sammen», skriver han: «Det er Kirken som bærer oss, det er i Kirkens tro at også min svake tro kan få sitt fullgyldige uttrykk».

Noen vil ganske sikkert falle for en from fristelse til å tro at her er det kirketro og kadaverlydighet som viskes oss i øret, en

blind tillit til et i høyeste grad feilbarlig system. Det er det naturligvis ikke, så absolutt ikke. Tvert imot går det gjennom denne lille teksten en omslutende, menneskeforsvarende humanistisk pust, som gjør den så tilnærmelig, så oppmuntrende – noe vi kan tre inn i og gjenkjenne med egne erfaringer. Langslets

poeng er at Kirken – slik den er formet av alle dens «innbyggere» gjennom tidene – sitter inne med større erfaringer enn det vi selv gjør, som enkeltindivider. Opp mot troen som en ensom ting, omgitt av individets frykt og beven, setter han *ekklesia*, den Kirken som favner oss, selv om vi ikke fatter den i ett og alt. Ikke maktkirken, men den usynlige kirke, den som er synlig gjennom Kirken.

Langslet polemiserer mildt – som sagt – men også skarpt, mot ting han opplever er på avveie eller som tjener som enkle unnskyldninger. Som barnetroen for eksempel: «Barnetro er naturligvis utmerket – for barn. Av troende voksne mennesker kreves en voksen tro. Den må integreres i personligheten, prøves mot våre moderne erkjennelser og erfaringer – og ikke forvises til et skjerm, infantilt anneks av vårt sjelsliv.»

Eller når han skriver at «våre

synder – det er noe vi nordmenn skjønner oss på, det er jo det store religiøse tema vi har hørt om fra barnsben av, så man kunne stundom tro det er første artikkel i en særnorsk trosbekjennelse: Vi tror på synden. Da glemmes det lett at hovedpoenget ved kristendommen er å tilsi syndenes forlatelse og forkynne menneskets gjenoppreisning, fordi Guds lam en gang for alle har tatt bort våre synder og brutt dødens brodd.»

Langslet tror det vil komme en reaksjon mot den uhemmete subjektivismen som mange steder er i ferd med å skyve troens faste grunn til side – dens objektive grunnlag. Det finner vi i Kirken, som bygger på klippen, og som har ført apostlenes Kristus-vitnesbyrd videre i snart 2000 år. Og han minner forsiktig om at i den tusenårige historie vi kan overskue, er Kirken den eneste institusjon som har overlevet.

Så derfor: ...se ikke på våre synder, men på din Kirkes tro.

En liten bok på snau 60 sider – ingen sentimental bok, men en klok, erfaren og stilt hengiven bok som peker inn mot den store sammenhengen vi er kalt til å leve i, i motsetning til den oksygenfattige lille klamme. Langslet lar oss skjønne at det først er i en tillit – tross alt – til Kirken og dens samlede erfaring, at vi også kan ta til oss og etterspore Jesu åndsform, hans alltid uberegnelige stilling til livet.

Boken er av slikt format at den utmerket lar seg henge på juletreet. Hos venner og kjente.

Olav Egil Aune

Juleevangeliet fra en ny vinkel

Jörg Zink:

Tolv netter i jula

Verbum 2002, 129 sider

Julen er trivialisert og kommersialisert. Vi vet det og kjenner det alle. Etter en måned med julehandel, julegater, julesanger, julebord og nisser på alle kanter, kan det oppleves som et antikklimaks når julenatt har kommet og gått – og stillheten senker seg.

Hvis du er heldig nok til å ha noen rolige timer i romjulen, mellom bytting av gaver og obligatoriske familiesammenkomster, kan kanskje *Tolv netter i jula* være det du trenger. Boken består av tolv passelig korte tekster som hver viser oss juleevangeliet fra en ny og tankevekkende vinkel. Hvert kapittel beskriver en nattlige hendelse i forbindelse med den første julen. Dessuten beskriver hvert kapittel en av de mørkere sidene ved livet, nattens aspekt. Slik blir julens *solbrenning fra det høye* levende på ny.

Blant de tolv kapitlene finner vi fortellinger om Josef som drømmer, om de vise menn på vandring og om gjeterne som ser himmelen åpne seg. Zink presenterer mange interessante detaljer om kulturkonteksten rundt hendelsene og vekker entusiasme for det grensesprengende i evangeliet. Hvis du kan tåle en liten dose med politisk korrekte formaninger, kan *Tolv netter i jula* være fin julelektyre.

Susanne Kjekshus Koch

presse- klipp

PRESTETJENESTEN:

«UNFINISHED BUSINESS»

Det 2. Vatikankonsil lot prestedømmet ble hengende i en underlige mellomposisjon. Prestene kunne bevege seg fremover i den retning konsilet hadde utpekt, eller gå bakover, men vanskelig forbli på stedet hvil. Denne «*uneasy position*», noterte The Tablet nylig på lederplass, tok fr. Timothy Radcliffe, tidligere generalprior for dominikanerne, opp i to foredrag for Storbritannias *National Conference of Priests* nylig. Fr. Radcliffe er ingen tilhenger av «bakovermarsj». Han understreket at siden Det 2. Vatikankonsil har begrepet 'tjeneste' i kirkelig sammenheng blitt sterkt utvidet både i innhold og omfang. I USA har legfolk hånd om ca. 80 prosent av det som defineres som kirkelig «tjeneste», og 80 prosent av disse «*ministers*» er kvinner. Ikke underlig at mange prester føler at de i mindre grad enn før er «spesielle», og spør seg om sølibat for himmelrikets skyld er offeret verd, når så mange andre «tjenere» er gift. Argumentene for en gift prestand er «særdeles sterke», sa Radcliffe, «muligens overveldende».

Samme åpenhet fra Radcliffes side da han kom inn på «den forferdelige smerte mange legfolk, prester og biskoper ble påført» da pave Paul VI i encyklikaen *Humanae vitae* (1964) gjentok kirkens forbud mot kunstig prevensjon. Her har vi, sa Radcliffe,

«en enda mer demoraliserende faktor» for prestene, for «hvordan skal vi klare å være lojale både overfor kirken, 'våre' menneskers faktiske erfaring og vår egen integritet?». To anbefalinger fra Radcliffe til sine prestekolleger: «Første prioritet må være aldri å si noe vi selv ikke holder for sant», dertil å huske på at «vi uttaler oss ikke fordi vi har svarene, men for å bidra til å avdekke dem».

«Det 2. Vatikankonsils oppfatning av kirken som en pilegrimsferd sammen med hele menneskeheten er den riktige,» skriver The Tablet i sin kommentar. Og avslutter med følgende anbefaling: «Prester bør, like lite som legfolk, søke å trekke seg tilbake til det kristne kastell.»

«DE TROENDES STEMME»

Mer enn 4000 mennesker fra 36 stater og syv land deltok i en konferanse i Boston for en tid siden i regi av «Voice of the Faithful», et internasjonalt nettverk etablert i kjølvannet av sexskandalene i den katolske kirke i USA og med ca. 19.000 medlemmer. Gruppens motto er: «Keep the Faith, Change the Church» («beholde troen, forandre kirken»). Målet er «å støtte dem som er blitt misbrukt, støtte prestenes integritet og dra i gang strukturendringer innen kirken».

Hovedtaler under møtet var dominikanerpaten Thomas Doyle, ekspert på de kirkerettslige og

pastorale følger av geistliges sexovergrep. Sexovergrepene, som man i årevis «lot skje og overså», er «symptomer på en dypere og meget mer gjennomgripende og destruktiv sykdom: den villfarelse som heter klerikalisme,» sa Doyle. «De hadde tapt av syne den gudgitte realitet at kirken er oss alle. De viktigste medlemmer av kirken ... er de marginaliserte, de sårede, de utstøtte, de glemte, de stemmeløse.»

AMERICA

DET VIKTIGE!

«Det er viktig å halda fast på sammenhengen mellom det store og det små. Våre små bidrag ser ofte uvesentlige ut, om det er pengar, tid, arbeidsinnsats eller bøn. Men det er faktisk slike ting Gud brukar for at menneske skal få gudsrelasjon. Det du gir er viktig! Det du gjer er viktig!» skriver Kjetil Aano, generalsekretær i Det Norske Misjonsselskap, i Misjonstidende.

IRSK SPØRREUNDERSØKELSE

En irsk spørreundersøkelse viser at 90 prosent av de 1000 spurte mener avsløringene av geistliges sexmisbruk av barn har skadet den katolske kirke. Rundt en tredjedel av de spurte sa at avsløringene hadde hatt negativ innflytelse på deres religiøse praksis, bl.a. gudstjeneste- og bønneliv, men at troen på Gud stort sett er sterk. De fleste ser den katolske

kirke i Irland og prestene som «bedre eller samme som før». Undersøkelsen kommer samtidig med at den irske regjering er under press for å sette igang full rettslig undersøkelse av angivelig geistlig sexmisbruk for årtier siden, saker som først nå er blitt anmeldt.

CATHOLIC HERALD

**FRANKRIKES BISKOPER:
RELIGION MER ENN
PRIVATSAK**

Den katolske kirke i Frankrike ønsker å spille en større rolle i landets liv. Det sa presidenten i Den franske bispekonferanse, erkebiskop Jean Pierre Ricard av Bourdeaux, ved åpningen av bispekonferansens møte nylig. Siden 1905 har fransk lov hatt et klart skille mellom kirke og stat, men, understreket erkebiskopen, det betyr ikke at religionene helt og holdent skal «henvises til det private rom». Religionene har nemlig «en sosial dimensjon som det må tas hensyn til, de har en rolle å spille sammen med andre åndsretninger, sitt bidrag å gi til de spørsmål dagens samfunn står overfor». Biskopene planlegger et dokument om «Den katolske kirkes plass i det franske samfunn: Vår erfaring som biskoper».

CATHOLIC HERALD

**VATIKANET:
PRESTER ER IKKE
SOSIALARBEIDERE**

Menighetsprester er «sakramentale ledere», ikke sosialarbeidere, heter det i et Vatikan-skriv om prestetjenesten, offentliggjort sist i oktober. «Presten, hyrde og leder for menighetsfellesskapet» tar utgangspunkt i det dokumentet kaller «prestens identitetskrise» og oppfordrer prestene til å gjenoppdage oppgaven som «leder for sjelene». Ved presentasjonen av skrevet fremholdt kardinal Darío Castrillón Hoyos, prefekt for Kongregasjonen for geistligheten, at «hovedhensikten med instruks-

sen er å understreke menighetsprestens identitet som sakramental leder som med utgangspunkt i sognet oppmuntrer og leder de troende til Kristus, som er veien til Faderen.»

En menighetsprest «*praktiserer* ikke som prest, han *er* prest!» sa kardinal Hoyos, som mener at de siste 50 årene har frembragt et forregnet bilde av presten som «spenner fra sosiolog til terapeut, fra politiker til manager. Det har til og med ført til at vi har fått begrepet 'pensjonert prest'.» Instruksjonen ønsker å verne om «menighetspresten som fellesskapsleder». Første del tar for seg det kongelige presteskap og det ordinerte presteskap, hovedelementene i tjenesten og presters livsførsel. Annen del tar opp utfordringene i den pastorale omsorg for menigheten. Her

heter det bl.a. at dagens «sterkt sekulariserte» kultur «har en tendens til å bruke sine egne tanke-kategorier for å klassifisere presten, og avkler ham derved hans fundamentale sakramentale dimensjon, en dimensjon knyttet til mysteriet».

KIRKE OG FILM I SAMTALE

I dagene 7.-9. november var et femtitalls inviterte deltakere fra filmverdenen og kirken, blant dem Oslos lutherske biskop Gunnar Stålsett og hans katolske kollega Gerhard Schwenzer, samlet til seminar i Oslo om emnet «Kirke og film i samtale». Det hele startet med et initiativ fra Det pavelige råd for kultur, og tanken ble raskt plukket opp av bl.a. den lutherske sogneprest Karl Gervin, som selv har deltatt

LUTHERSK TEOLOG VIL BLI KATOLIKK

«Jeg opplever at det har skjedd en merkbar og rask endring i Den norske kirke, som gjør det naturlig for meg å søke et nytt kirkelig fellesskap.» Det sier Ola Tjørhom, professor i dogmatikk og økumenisk teologi ved Misjonshøgskolen i Stavanger, i forbindelse med at det er blitt kjent at han ønsker å slutte seg til Den katolske kirke. Tjørhom er en profilert teolog med doktorgrad om den katolsk-lutherske dialog; han har bl.a. vært medlem av Mellomkirkelig Råd og sekretær i den katolsk-lutherske samtalegruppen i Norge. Han har vært direktør for Nordiska Ekumeniska Institutet i Uppsala og har nylig hatt en treårsperiode som forskningsprosesser ved Centre d'études ecumenique i Strasbourg.

Tjørhom sier at han «egentlig ikke ønsker noe offentlighet» rundt sin kommende konversjon, som han håper vil skje så raskt som mulig, avhengig av bl.a. av avklaring med arbeidsplassen, Misjonshøgskolen. Han søker Den katolske kirke fordi han «ønsker å være sannheten tro i kjærlighet (-) og har behov for å finne en kirke og et lokalt gudstjenestefellesskap som avspeiler min trosoppfatning, og fordi jeg håper å kunne gi mitt bidrag til å bygge dette fellesskapet. Jeg er fascinert av den rikdom og kontinuitet som preger Den katolske kirke». Tjørhom sier han ser på reformasjonen som «en katolsk og økumenisk fornyelsesbevegelse innenfor den ene kirke, og at han nå tar konsekvensen av «at min fortolkning ikke synes å ha særlig gjennomslag i dagens lutherske kirkevirkelighet». Tjørhom ser ikke sin konversjon som noe dramatisk: «Jeg er selvsagt klar over at dette ikke er problemfritt. Men når alt kommer til alt er jeg på vei inn i verdens klart største og på mange måter eldste kirke, og ikke inn i en annen religion».

VÅRT LAND

på noen av de symposier Det pavelige kulturråd har arrangert i de senere år, og som har sittet i arbeidsgruppen som arrangerte seminaret.

I sin åpningstale til kollokviet sa kardinal Paul Poupard, president for Det pavelige råd for kultur, at han «iblant med en viss undring konstaterer hvor sterke båndene er mellom denne 'syvende kunstart' og menneskets religiøse dimensjon – kanskje sterkere her enn i andre kunstneriske uttrykk». Kirken må ikke glemme «den enestående kulturbærer» filmen representerer. Filmens kall er «å hjelpe mennesket til å stille spørsmål om livet, søke dets mening, utprøve hele dets dimensjon av gave og mysterium – den innbyr til å drømme om fremtiden», sa Poupard. «Filmen 'spiller' verdier som innbyr til dialog og fellesskap. Dette angår også i høyeste grad oss kristne.»

VIETNAM: BISPEPROTEST MOT FORFØLGELSE

For første gang i historien har Vietnams biskoper sendt en offisiell protest til landets nasjonalforsamling mot forfølgelsen av katolske medlemmer blant landets etniske minoriteter. Biskpekonferansen er bekymret over menneskerettsbrudd mot katolikker i Kontum, de sentrale fjellområder samt i den nordlige provinsen Son La. Biskopene har ikke offentliggjort sin tekst, men en talsmann for biskpekonferansen sier henvendelsen påtaler tallrike tilfeller av forfølgelse.

En lignende protest er levert til direktøren for det statlige Kontor for religiøse anliggender. Her påtales bl.a. at «statstjenestemenn har trengt seg inn i private hjem og ødelagt altere og statuer, konfiskert bøker og rosenkranser. De har også tvunget troende til å underskrive på at de vil oppgi sin religion, slutte med å undervise i religion og forkynne evangeliet».

Biskopenes protest kom samtidig med at en delegasjon fra Vatikanet besøkte Vietnam.

FORBUD MOT RELIGIØS «PÅVIRKNING»

En ny lov i den indiske delstaten Tamil Nadu om forbud for hinduer mot overgang til en annen religion, har ført til protest fra både kristne, muslimer, buddhister og kasteløse hinduer; også faste- og bønneaksjoner er blitt arrangert. Loven sier det er forbudt å påvirke en hindu til skifte religion enten påvirkningen skjer «ved makt, trusler, lokkemidler, gaver eller noen form for begunstigelse». Lovbrudd kan gi opptil tre års fengsel. Representanter for religiøse minoriteter frykter at de uklare formuleringene kan føre til at selv det å sende sine barn til en kristen skole, kan rammes av loven. Lovendringen kommer etter at et stort antall kasteløse hinduer er gått over til kristendommen. Blant dem som har protestert, er den katolske biskopen Marianus Arokiasamy: Han minner bl.a. om at kirken på sin side ikke under noen omstendigheter godtar tvangskonversjon til kristendommen. CiG

FRED – LETTERE I TEORI ENN PRAKSIS

«Så lenge vi er generelle, er det ikkje vanskeleg for jødiske, kristne og islamske leiaraar å verta samde. Men så snart vi går inn i den einskilde konflikten, er det ulikt syn på årsak og verknad og kva som kan vera ei løysing. Dialogen mellom ulike religionar i dag er på den same staden som den indre kristne dialogen var for 50 år sidan. På det generelle planet er det harmoni. Men så snart det vert konkret, vert ein mistenksam.» Det sa biskop Gunnar Stålsett i samband med møtet til World Conference on Religion and Peace (WCRP) i Oslo i november; WCRP er ein verds-

vidt koalisjon av nasjonale og fleirnasjonale råd som er forplikta til å arbeide for fred. »

Under møtet vart det danna eit permanent råd for europeiske religionsleiarar. Ei lite europeisk sekretariat skal i fyrste omgang leggjast til Oslo, rundt biskop Stålsett. Dei skal også ha ein representant i Brussel. Bland deltakarane på møtet var kardinal Godfried Daneels, erkebiskopen av Mechelen i Belgia.

VÅRT LAND/DAGSAVISEN

ERKEBISKOP VIL IKKE TIE!

Erkebiskop Pius Mvundla Ncube sier han ikke vil tie om president Mugabes tyranniske styre, om det så skal koste ham livet. Hans klare tale ble nylig sitert i avisen Zimbabwe Standard. Også andre biskoper har kritisert Mugabe, men erkebiskop Ncubes er den mest frittalende, ifølge avisen. «Noen må stå frem og gjøre noe, uansett følgene (-) Og verden kan ikke bare være passiv tilskuer til at Zimbabwes regjering dreper landets innbyggere. Nå må det bli slutt på denne terroren. Folket i Zimbabwe har lidt nok,» sier erkebiskopen. CATHOLIC HERALD

MOBBING: I SKOLEN – OG PÅ TV

«Det er visst noen som har som målsetting å fjerne all mobbing fra skolen i løpet av to år. Så lenge de ikke engang klarer å fjerne den fra tv, så har de neppe gode odds i skolegården. Sånn er det i et samfunn der ingen lenger spør etter det sanne og det gode, bare etter hva som lønner seg, og der det er få som har ambisjoner om å tjene sine medmennesker, de fleste vil bare tjene på dem.» skriver redaktør Per Eriksen i bladet Budbæreren, Frikirken.

EN GENERASJON SOM IKKE TROR PÅ ORD

«Mine foreldres store ideal var Billy Graham. Mens min genera-

sjons ideal er Mor Teresa. Fordi hennes liv var slik at en tror på det en ser,» skriver den danske teologen Søren Østergaard i Banneret, Baptistsamfunnets blad. «Misjon i dag innebærer en substansiell menneskelig relasjon. Det er en 'human touch' som mennesker i dag behøver. Mor Teresa stod for dette. Vi er en generasjon som ikke tror på ord.»

MYE HELBREDELSE I TILGIVELSE

Hvordan skal vi forholde oss til begrepet synd, som det står så mye om i Bibelen? Det var bladet Krigsropet (Frelsesarméen) som nylig stilte spørsmålet til Per Eikseth, psykiater ved Lovisenberg sykehus, Oslo. «Det er viktig å ordne opp i hva jeg har ansvar for og hva andre er skyld i,» svarer Eikseth. «Som kristne erkjenner vi at vi ikke er fullkomne, at vi kommer til kort. Når vi gjør det, flytter vi fokus fra oss selv til ham som frigjør. Og så må vi tilgi oss selv. Det ligger mye helbredelse i tilgivelse.»

«JEG ØNSKER EN KIRKE...»

«Jeg ønsker en kirke som står for og først og fremst eksponerer jordnær fromhet, men ikke overåndelig spiritualitet. Jeg ser for meg en inkluderende fromhet som er åpen for ulike gudstjenesteformer, som kombinerer det mystiske og meditative med det diakonale og menighetsbyggende, slik biskop Ernst Baasland sier i en bok som utkommer senere i høst. En fromhet som kan kombinere en kulturåpen holdning med en klar bekjennelse og en tydelig misjonsiver. En fromhet som engasjerer seg i alt som styrker et lokalsamfunn og menneskeverdet overlatt på jorden, med en konsentrasjon om det ene nødvendige.» Det sa Thor Bjarne Bore, påtropsende leder for Kirkerådet i Den norske kirke, i sin valgtale under Kirkemøtet. VÅRT LAND

HELLIG ALVOR

«Jeg liker hellig alvor, fordi jeg er en varm tilhenger av hellighet generelt. Hvis vi ikke verdsatter hellighet, ville vi aldri få innsyn i hva Gud egentlig vil med oss. Åpenbaringer er så avgjørt verd å lytte til, ja, de er vårt sikreste grunnlag for innsikt i tilværelsens hemmeligheter. Hvor ville vår sivilisasjon stått i dag uten Johannes' åpenbaringer på Patmos? Det er ikke noe motargument mot det hellige at det kan være vanskelig å skjelle ekte åpenbaringer fra uekte, holde falske profeter fra sanne. Det må jo stå opp til oss selv, til våre evner og talenter, å finne ut av det. Gud (eller hvem det nå er) gir oss tilbudet, vi må vite å ta imot,» skriver Hans Fredrik Dahl, kulturkommentator i Dagbladet.

ET BETYDELIG HANDIKAP!

«Når man på grunn av sekulariseringen overser religionens betyd-

ning, legger man også veien åpen for krenkelser av religionsfriheten – noen ganger kanskje uten å vite det fordi man er bevisstløs hva den religiøse dimensjon angår,» skriver Vårt-Land-redaktør Jon Magne Lund. Ifølge ekspertene er denne grunnleggende menneskerettighet mer truet enn på lenge. «Det 20. århundre fikk tilnavnet 'martyrenes århundre', aldri før i menneskehetens historie har så mange mennesker mistet livet fordi de har vært troende. I 1997 var antall martyrer ifølge professor David B. Barrett ved Regent University i USA 160.000. 200 millioner mennesker blir utsatt for forfølgelse på grunn av religion, og kristne er mest utsatt. Selv om omfanget både av martyrer og forfulgte kan diskuteres, tilsier det at foruroligende mange trakasseres og blir forfulgt, i verste fall drept, for sin tros skyld. I tillegg risikerer man altså å provosere fram konflikter eller overse muligheter til å løse dem fordi religion er et ikke-tema.»

«SEND EN KU!»

«Verden kan ikke leve med den urettferdigheten vi har i dag – en verden hvor hver europeisk ku mottar 2 dollars daglig i subsidier og 1.2 milliarder mennesker har mindre enn det å rutte med pr dag.» Det er John Gummer, katolikk og tidligere engelsk miljøvernminister, som minner om dette i en artikkel i Catholic Herald.

Litt mere fra øyriket, og ikke helt uten relasjon til ovennevnte. Det dreier seg om en av de mer originale julegaveidéer til onkelen, bestemoren eller svogeren som har alt. «Send en ku!» foreslår en hjelpeorganisasjon knyttet til bevegelsen Christian Farmers. Idéen bak prosjektet er genial, enkel og praktisk: Fattige afrikanske bønder med en liten jordlapp får en ku i gave samt opplæring i kvegstell. Melken gir verdifullt tillegg til kosten for familien, og eventuelt overskudd kan selges, sammen med fremtidige kalver – bortsett fra første kvigekalv: Den må familien love å gi bort til en annen fattig familie! Julegaver i flere ledd, altså.

Prosjektet, som allerede har sendt tusenvis av kuer til Kenya, Etiopia, Lesotho, Uganda og Rwanda, er så populært at man nå også satser på geiter, høns og – bier! Pengene familiene tjener på husdyrholdet, går gjerne til å kjøpe flere dyr og sende barna på skole.

Hva det koster? 750 pund for en hel ku og 125 for en geit. Om det skulle være i overkant av gavebudsjettet, er det «gaveandelsbrev» å få for henholdsvis 75 og 15 pund.

blikk på tiden

En skjør perle av håp

Nok et år går mot slutten. Bare dager – og nytt-årsaften er her igjen. Kvelden for stille ettertanke, gode forsetter, vemod og savn, takknemlighet og anger, fest og feiende fyrverkeri – stryk det som ikke passer! Og tid for Arnulf Øverlands manende *Hustavle* i radioen. Om ikke NRK har jevnet nok en av de små skanser mot det bevisstløse!

Nylig minnet forøvrig NRKs musikk-sjef Jorunn Hope – i Vårt Land-spalten «Min salme», som utfordrer folk til å fortelle om sin favorittsalme – om et annet Øverland-dikt, vel så egnet ved et årsskifte. «En tekst som ikke vil slippe,» kaller hun den, en tekst som «ikke mange vil gjenkjenne som en salme, men den står i den nye katolske salmeboken, som kom for to år siden». Det er Øverlands dikt *Det nye året* hun har valgt (nr. 402 i Salmeboken), et dikt som for henne har «en religiøs dimensjon uavhengig av de synspunkt dikteren ellers er kjent for. Med manende alvor peker teksten på det ansvaret hver enkelt har for ikke å 'begrave sitt pund'». Det er ordene, ikke tone, musikk-sjefen har festet seg ved. Eller er det tonen i ordene?

Diktet er fra 1962, seks år før Øverland døde. Siden diktet er skrevet nær slutten av dikterens livsløp, kunne en tro at han her tar et oppgjør med seg selv, for seg selv. «Men,» skriver Jorunn Hope, «gjennom alle strofer er det tale om et vi: 'Vi alle står i gjeld...' 'La oss få tid...' Da kjenner vi igjen den inntrengende oppfordringen 'Du må ikke sove', og 'Du må ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv!' Det er den enkeltes ansvar i og for fellesskapet det dreier seg om.»

«Om vi her endte i undring eller fascinasjon over den mangefasetterte kunstneren, ville vi ikke tatt hans dype ønske om tilgivelse på alvor.

For meg som finner spørsmål om de store tema i tilværelsen mer vesentlige og utfordrende enn de bastante løsninger, er den siste setningen en skjør perle av håp. En tekst som klinger selv uten en tone,» avslutter musikk-sjefen sin begrunnelse av salmevalg.

Her er det bare å takke veiviser Hope og dikteren. Og lytte:

*Snehvit er natten, klar og kald.
Det nye år går inn.
Fra alle tårn slår klokken tolv
og samler alle sinn.*

*Om vi er kalt? – Vi kommer sent.
Vi alle står i gjeld.
Men hva vi ikke har fortjent,
får vi allikevel.*

*Forlat oss da i denne stund
hva ondt vi kan ha gjort!
Kanhende grov vi ned vårt pund;
men vend deg ikke bort!*

*La oss få tid til neste ny!
Da heves intet krus;
men alle går vi ut i by
og samles i ditt hus!*

*Vår dag er kort. Vår angst er stor
ved tidens åpne grind.
O Gud, er det en sorg på jord,
som ikke er din?
Arnulf Øverland 1962*

Takk for 2002 og godt nytt år! Eller skal vi erstatte 'godt' med et håpefullt 'bedre'? For verden og oss alle?

UKJ

liturgisk kalender

DESEMBER

- Lør 21 (Den hellige Peter Canisius) Høys 2, 8-14 eller Sef 3, 14-18; Luk 1, 39-45
Tidebønn for uke 4
- SØN 22 4. SØNDAG I ADVENT. 2
Sam 7, 1-5.8b-12.14a.16; Rom 16, 25-27; Luk 1, 26-38
- Man 23 (Den hellige Johannes av Kety) Mal 3, 1-4.23-24; Luk 1, 57-66
- Tir 24 Dag: Jes 52, 7-10; Heb 1, 1-6; Joh 1,1-18 (kortere: Joh 1, 1-5.9-14)
Julen Julaften - vigilien: Jes 62, 1-5; Apg 13, 16-17.22-25; Matt 1, 1-25
- Ons 25 Jesu fødsel. 1. julemesse - Midnattsmessen. Jes 9, 2-7; Tit 2, 11-14; Luk 2, 1-14
2. julemesse - Messen ved daggry. Jes 62, 11-12; Tit 3, 4-7; Luk 2, 15-20

3. julemesse - Juledag. Jes 52, 7-10; Hebr 1, 1-6; Joh 1,1-18 (kortere: Joh 1, 1-5.9-14)
- Tor 26 Den hellige Stefan, kirkens første martyr. Apg 6, 8-10 og 7, 54-60; Matt 10,17-22
- Fre 27 Den hellige Johannes, apostel og evangelist. 1 Joh 1, 1-4; Joh 20, 2-8
- Lør 28 De uskyldige barn i Betlehem. 1 Joh 1,5-2,2; Matt 2,13-18
- SØN 29 DEN HELLIGE FAMILIE. 1 Mos 15, 1-6 og 21, 1-3; Heb 11, 8-11-12.17-19; Luk 2, 22-40 (kortere: Luk 2, 22-24.39-40)
- Man 30 1 Joh 2, 12-17; Luk 2, 36-40
- Tir 31 (Den hellige Sylvester I) 1 Joh 2, 18-21; Joh 1, 1-18

JANUAR

- Ons 1 GUDS HELLIGE MOR MARIA. (Oktavdag for julen) [Verdensfredsdagen].
4 Mos 6, 22-27; Gal 4, 4-7; Luk 2, 16-21
- Tor 2 De hellige Basilios og Gregorios. 1 Joh 2, 22-28; Joh 1, 19-28
- Fre 3 (Jesu hellige navn) 1 Joh 2, 29-3, 6; Joh 1, 29-34
- Lør 4 1 Joh 3, 7-10; Joh 1, 35-42
Tidebønn for uke 2
- SØN 5 HERRENS ÅPENBARING. Jes 60, 1-6; Ef 3, 2-3a.5-6; Matt 2, 1-12
- Man 6 1 Joh 3, 22-4, 6; Matt 4, 12-17.23-25
- Tir 7 (Den hellige Raimund av

- Peñafort) 1 Joh 4, 7-10; Mark 6, 34-44
- Ons 8 (Den hellige Torfinn) 1 Joh 4, 11-18; Mark 6, 45-52
- Tor 9 1 Joh 4, 19-5,4; Luk 4, 14-22a
- Fre 10 1 Joh 5, 5-13; Luk 5, 12-16
- Lør 11 1 Joh 5, 14-21; Joh 3, 22-30
Tidebønn for uke 3
- SØN 12 HERREN DÅP. Jes 42, 1-

**Vi er
i nærheten
når du
trenger oss**

NYTT HOVEDKONTOR:

MAJORSTUA 22 60 15 90
Bogstadveien 72

SENTRUM 22 20 79 05
Ullevålsveien 1 - Oslo

OSLO VEST 22 50 00 30
Harbitzalléen 14

OSLO ØST 22 67 28 80
Grensevingen 7

DØGNVAKT

T. S. JACOBSENS
Begravellesbyråer

Pavens bønneintensjoner i desember

*At barn overalt i verden
gjennom sin familie og en god
sosialpolitikk må beskyttes mot
alle former for vold.*

*At feiringen av Kristi fødsel
må gi alle mennesker i alle
kulturer mer respekt for de
små og maktesløse.*

- 4.6-7; Apg 10, 34-38; Mark 1, 6b-11 (eller Jes 55,1-11; 1 Joh 5, 1-9; Mark 1, 6b-11)
- Man 13 Tidebønn for uke 1 (Den hellige Hilarius) Hebr 1, 1-6; Mark 1, 14-20
- Tir 14 Hebr 2, 5-12; Mark 1, 21b-28
- Ons 15 Hebr 2, 14-18; Mark 1, 29-39
- Tor 16 Hebr 3, 7-14; Mark 1, 40-45
- Fre 17 Den hellige Antonius abbeden. Hebr 4, 1-5.11; Mark 2, 1-12
- Lør 18 Hebr 4, 12-16; Mark 2, 13-17
Tidebønn for uke 2
- SØN 19 2. SØNDAG I DET ALM. KIRKEÅR.** 1 Sam 3, 3b-10.19; 1 Kor 6, 13c-15a.17-20; Joh 1, 35-42
- Man 20 (Den hellige Fabian) (Den hellige Sebastian) Hebr 5, 1-10; Mark 2, 18-22
- Tir 21 Den hellige Agnes. Hebr 6, 10-20; Mark 2, 23-28
- Ons 22. (Den hellige Vincent) Hebr 7, 1-3.15-17; Mark 3, 1-6
- Tor 23 Hebr 7, 25-8.6; Mark 3, 7-12
- Fre 24 Den hellige Frans av Sales. Hebr 8, 6-13; Mark 3, 13-19
- Lør 25 Apostelen Paulus' omvendelse. Apg 22, 3-16 eller Apg 9, 1-22; Mark 16, 15-18
Tidebønn for uke 3
- SØN 26 3. SØNDAG I DET ALM. KIRKEÅR.** Jona 3, 1-5.10; 1 Kor 7, 29-31; Mark 1, 14-20
- Man 27 (Den hellige Angela Merici) (De hellige Timoteus og Titus) Hebr 9, 15. 24-28; Mark 3, 22-30
- Tir 28 Den hellige Thomas Aquinas. Hebr 10, 1-10; Mark 3, 31-35
- Ons 29 Hebr 10, 11-18; Mark 4, 1-20

*God jul
og
velsignet nytt år!
Hilsen
St. Olavs redaksjon*

- Tor 30 Hebr 10, 19-25; Mark 4, 21-25
- Fre 31 Den hellige Johannes Bosco. Hebr 10, 32-39; Mark 4, 26-34

FEBRUAR

- Lør 1 Hebr 11, 1-2.8-19; Mark 4, 35-41
Tidebønn for uke 4
- SØN 2 HERRENS FREMSTILLING I TEMPLET.** Mal 3, 1-4; Hebr 2, 14-18; Luk 2, 22-40 (eller 2, 22-32)
- Man 3 Den hellige Ansgar. 1 Kor 2, 1-7; Mark 16, 15-20
- Tir 4 Hebr 12, 1-4; Mark 5, 21-43
- Ons 5 Den hellige Agathe. Hebr 12, 4-7.11-15; Mark 6, 1-6
- Tor 6 Den hellige Paul Miki og hans ledsagere - de japanske martyrer. Hebr 12, 18-19.21-24; Mark 6, 7-13
- Fre 7 Hebr 13, 1-8; Mark 6, 14-29
- Lør 8 (Den hellige Hieronymus Emiliani) (Den hellige Josefina Bakhita) Hebr 3, 15-17.20-21; Mark 6, 30-34
Tidebønn for uke 1
- SØN 9 5. SØNDAG I DET ALM. KIRKEÅR.** Job 7, 1-4.6-7; 1 Kor 9, 16-19.22-23; Mark 1, 29-39
- Man 10 (Den hellige Scholastica) 1 Mos 1, 1-19; Mark 6, 53-56

*Det er ennå tid
til å bestille
et gaveabonnement
på St. Olav
for 2003.
Vi sender
årets julenummer gratis –
og regning til giver
utpå nyåret.
Ring: 23 21 95 00 (eksp.)
eller 32 21 95 48 (red.)
E-post:
tidsskriftet@katolsk.no*

Pavens bønneintensjoner i januar

At dagens kristne i stadig sterkere grad må ta imot Herrens oppfordring om å være jordens salt og verdens lys.

At Kinas kristne, i lydighet mot Guds ord, må knytte tettere bånd og samarbeide mer effektivt for å spre det glade budskap.

i februar

At alle kristne må være seg bevisst at det stadig finnes mennesker som lider på grunn av sult og tørst, medmennesker som trenger mer av vår solidaritet.

At Kirken i Malaysia, Singapore og Brunei må forbli åpne for dialog med andre religioner, uten å svikte sin misjonsoppgave.

REDAKSJON: Unni Klepper, Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Bernt Eidsvig, Liv Greni, Gunnel Vallquist

REDAKSJONSRÅD: Liv Blikrud, Petter Bruce, Tove Bull,
Arne Fjeld o.p., Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Susanne Kjekshus Koch,
Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSE: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 21 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskriftet@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 220,- (Norge)/ kr. 230,- (øvrige europeiske land)/
kr. 250,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6022.20.13073

Design: Roger Jensen. Trykk: Viking Grafisk Digital AS

ISSN 0802-6726

**ST
OLAV**

BOKHANDEL AS

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 23 21 95 55 - FAKS 22 36 02 63
E-post: bokhandel@katolsk.no
www.katolsk.no/bokhandel

*Vi ønsker gamle og nye kunder en
riktig god jul og et godt nytt år*

**HVIS DU IKKE BOR ALT FOR LANGT UNNA,
KAN DU ENNÅ REKKE Å JULEHANDLE HOS OSS.**

VI ER JULEBUTIKKEN FRAMFOR NOEN!

**• KRYBBEFIGURER • IKONER • RØKELSE • LYS • BØKER
NB! VI FØRER TAUTRASØSTRENES URTEÅPER!**

VÅRE ÅPNINGSTIDER FRAM MOT JUL:

10.00 - 18.00 (Torsdag: 10 - 19)

Lørdag: 10.00 - 15.00

Julaften og nyttårsaften: 10 - 13

27. og 30. des.: 10 - 16

NB! 2. og 3. januar: STENGT p.g.a. VAREOPPTELLING

Porto betalt ved
innleveringen P.P.
Norge/Norvège

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

KVIT KATEDRAL

ho krøkjer seg
gjer seg lita krÿp inn
i den kvite katedralen
der får ho legge seg ned
lengselen sammenbretta under hovudet
rørslene pent på ein krakk
den trøtte draumen til lufting i vindaugget

det er i dette rommet
ho får kjenne smaken av olje
og lys på leppene

Fra "den tause rosa går forbi" av Marit Kaldhol,
Samlaget 2002